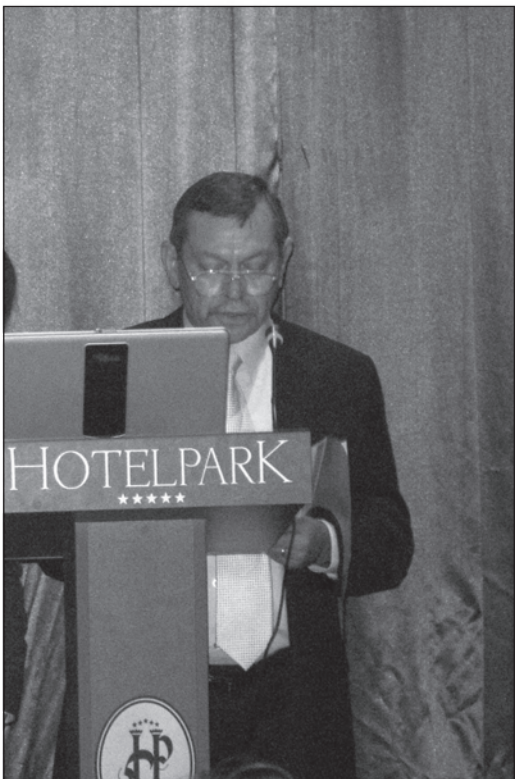

Editori:

- Asociația culturală HELIS
- Biblioteca Județeană „Ștefan Bănulescu“

Răzvan CIUCĂ - Președintele AIMA

Congresul Asociației Internaționale a Muzeelor de Agricultură ediția a XV-a

Echipa MNA participantă la congres:

Răzvan Ciucă (director, membru în Prezidiul AIMA),
Viorica Croitoru-Capbun (muzeograf, șef secție Colecții-
Documentare-Relații cu publicul, membru AIMA), Marina
Ilie (muzeograf), Sebastian Oprița (artist plastic, colaborator).

Obiective:

I. Participare la **lucrările Congresului Asociației
Internaționale a Muzeelor de Agricultură, ediția a XV-
a (CIMA XV)**, având ca temă **„Agricultural Museums:
A Rich Past, A Living Future” („Muzeele de
agricultură: un trecut bogat, un viitor luminos”)**.

Lucrările Congresului s-au desfășurat la Novi Sad, în
amfiteatrul Hotelului Park, având ca moderatori pe domnul
Jan Kišgeci - președintele AIMA și pe doamna Michelle
Dondo-Tardiff (Canada, Ottawa) - vicepreședinte AIMA.

Au participat reprezentanți din: **Anglia, Bulgaria,
Canada, Republica Cehă, Estonia, Franța, Germania,
Polonia, România, Serbia, Slovacia, SUA, Ungaria.**

(continuare în pag. 5)

PRIVINDU-NE ÎN OCHI ... PRIN EUROPA

Problemele serioase care mă săcăiau destul de des și
de accentuat în ultimul timp la coloana vertebrală, după
eșecul cu tratamentul medicamentos mai bine de un an
de zile, m-au determinat să ascult de îndemnul ușor ezitant
al medicului de familie. Ezitant nu în sensul strict medical,
ci al disponibilităților mele de a înțelege și de a accepta
un tratament la Amara. „Încercați și la Amara” „Eu? Cu
nămol? La Amara?” O întâlnire cu unul dintre renumiții
balneologi m-a convins: „Vino la vară, la mine, la Amara!”
m-a invitat după ce mi-a studiat destul de îndelungat
niște filme și niște analize făcute la un laborator
specializat la București. Ajunsesem să nu mă mai privesc
în nicio vitrină sau oglindă, de teama de a nu-mi mai
privi chipul înconvoiat de permanentele dureri. Era o
siguranță, aproape o certitudine, pentru mine, care
pierdusem orice speranță, în glasul, în privirea și în
gesturile acestuia, încât pofta de muncă și de viață îmi
revenise și aș fi vrut ca timpul să se comprime, să vină
vara mai repede...

Un bilet de tratament prin sindicat – bineînțeles prin
„amabilitatea” unei cunoștințe m-a „proiectat”, pe la
jumătatea lui august, în stațiune. Fusesem pe acolo, de
mult, în tinerețe, când se organizau diverse ședințe de
instruire...

Așadar, iată-mă virând, cu mașina, la intrarea în
stațiune, mai întâi la dreapta, din șoseaua națională, scurt
- la stânga, și iar la dreapta, apoi „tot înainte printre
vile”, după cum îmi indicase un localnic, pe o șosea de
vreo doi km, făcând niște slalomuri printre gropi destul
de mărișoare, ca să folosesc un diminutiv. Ajunsesem
odată cu autobuzul de Amara, sosit de la Slobozia,
burdușit cu mulți „turiști”, cu multe bagaje pe care-i
deșertase la câteva sute de metri de intrarea în hotel,
căci acolo era ultima stație a autobuzului. De la stație și
până la hotel, aveam priveliștea halucinantă a unor inși
abandonăți întâmplării care-și târau geamantanele pe
rotile, într-un uruit exasperant, privind când în urmă să
vadă cât au mai parcurs, mai mult târându-și bagajele,
dar mai ales lungindu-și ochii înainte, să măsoare din
privire spațiul rămas de parcurs. Un fel de Golgotă
orizontală pentru niște inși care, într-o mână târau
geamantane, iar în cealaltă se sprijineau în cârje,
bastoane, bețe, orice le putea oferi un cât de mic punct
de sprijin, mai ales că un soare ucigător le proiecta niște

umbre uriașe care, nu știu cum se făcea, se întindeau
parcă numai spre mine, ca o amenințare...Intram într-o
competiție fără să-mi dau seama și fără să știu precis de
ce, poate că trebuia să ajung primul la recepție sau la
doctorul care îmi recomanda „procedurile.” Urmăream
pe chipurile lor îngrijorare, nedumerire, neliniște, teamă,
dar mai ales oboseala care le îmbrobona fețele aprinse
de soarele înșurubat într-un cer fierbinte de Bărăgan,
ștergându-se de sudoare, făcându-le mai obosite, mai
lipsite de vlagă, mai iritate, pe măsură ce se apropiau,
gâfâind tot mai amenințător, de intrarea în hotel. Aveam
să aflu că cei mai mulți făcuseră drum lung, cu trenul,
spre Slobozia, dinspre Piatra Neamț, Alba Iulia, Satu
Mare, Rm. Vâlcea, Craiova, Focșani, mulți din București,
atrași de mirajul nămolului din balta aceasta din câmpie,
dar mai ales de miracolul unor ameliorări sau chiar
vindecări spectaculoase de reumatism. Mai târziu aveam
să aflu că nici călătoria cu trenul atâta distanță n-a fost
prea ușoară pentru mulți: înghesuieri, mers în picioare
pe culoarele vagoanelor, în curent, în mizerie, îmbrânțiți,
gălăgie, schimbări de trenuri, așteptări exasperante,
legături pierdute...Abia atunci am înțeles de ce parcare
de pe platoul din fața hotelului nu era niciodată plină cu
mașini. Priveam resemnat balta din dreapta mea, și din
stânga hotelului, cu stuf mult, cu o plajă minusculă din
care se auzea clipocitul apei stătute și fierțe parcă de un
soare năucitor, de Bărăgan. O muzică exasperant de tare
din niște boxe ce încadrau un grătar cu mici sfredelea
creierii câtorva întârziați ai stațiunii, ale căror bilete încă nu
expiraseră. Schimbul de serie se planifica în câteva zile.

Îmi fac loc cu greu cu micuța mea mașină printre
hurdacăielile și zdrăngănelele atâtor roțițe care se tot
învâртеau parcă dinadins în juru-mi, apoi se spărgeau în
vârful plopilor, al pinilor și al salcâmlor alineate pe
marginea șoselei ca niște soldați ce străjuiau șoseaua
care se termina brusc pe treptele hotelului. Un hotel de
o culoare roșu-vișiniu aprins în care, sub ferestrele
câtorva camere atârnav obosite, din loc în loc, niște
aparate de aer condiționat, salvatoare pentru niște inși
toropiți ce atâta căldură cât înduraseră în această vară
toridă și lungă. Mai jos, la intrare, o inscripție care m-a
încurajat: trei stele. Parchez mașina undeva la umbră,
apoi îmi iau geamantanul, începând și eu zdrăgănitul
care intră în acord cu al zecilor de inși care se apropiau
amenințător de puținele trepte ale hotelului, pentru un
asalt decisiv asupra recepției.

prof. Titi Damian

(continuare în pag. 17)

Florin CIOCEA

Un băboi gonea cu
motocicleta
De parcă se închideau
porțile raiului,
Iar ea urma să prindă ultima cursă.
Dar, la prima curbă
O aștepta dracul cu fanfara...
Și a luat-o!

Uite așa se încheie carierele:
Alergi ca nebunul după bani
Și poziție socială
Iar când le ai
Constați că nu merită efortul.
Numai dracul iese câștigat
Din afacerea asta
Deoarece își lungește lista dezamăgiților.

Mai trece o vară,
Toamna iarăși decolorează verdele
Iar noi așteptăm o fericire
La fel de iluzorie ca o beție
Din care îți revii mahmur
Și dezorientat.

Astăzi e sâmbătă și eu am fost numit
Paznicul iubirilor interzise,
Adică moșul acela care ține de șase
Când alții fac prostioare,
Un fel de codoș omniprezent și discret
Fără de care lumea ar fi mai sumbră,
Mai tristă.

Sarcina mea e grea, dar plăcută
Și mă distrez...
Iată de pildă azi
Trebuie să pun coarne pe fruntea
Curvelor din politică;
Micuțe, de țap, pentru cei de rând
Și ditamai pomul de cerb lopătar
Pentru grangurii de la vârf.

În rest, doar adultere fără importanță
Și mici nebunii erotice
Sau câteva meschinării
Care deja au început să mă plictisească.

Dar vă știu gândurile, iepurașilor
Și până la sfârșitul zilei
Sigur vă prind
Galopând spre extaz
Cu sufletul la vedere
Și chiloțeei în vine!

Festivalul concurs național al tinerilor interpreți

„Ion Albeșteanu“

Ediția a V-a • 9-10 octombrie 2008, Slobozia

În perioada 9-10 octombrie 2008 s-a desfășurat la Slobozia cea de-a V-a ediție a Festivalului concurs național al tinerilor interpreți „Ion Albeșteanu“. Organizatorii acestui eveniment artistic de anvergură națională au fost Consiliul Județean Ialomița, Consiliul Local Slobozia, Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Ialomița și Centrul Cultural UNESCO „Ionel Perlea“.

Evocarea lui Ion Albeșteanu, personalitate binecunoscută în lumea muzicii românești, a cărui activitate a marcat viața artistică a orașului Slobozia și a județului Ialomița este de fiecare dată un prilej de întâlnire cu cunoscute personalități ale vieții muzicale românești, folcloriști, dirijori, interpreți vocali și instrumentiști de muzică populară, realizatori radio-tv, colaboratori, prieteni și rude ale artistului. Din anul 2002, la inițiativa Centrului Creației Populare Ialomița în memoria artistului se organizează la Slobozia un festival național al tinerilor interpreți de muzică populară, festival care este în acest an la cea de-a V-a ediție.

Scopul acestui festival este de a contribui la descoperirea și promovarea celor mai valoroși interpreți de muzică populară, la stimularea interesului publicului pentru receptarea creațiilor folclorice autentice, la valorificarea comorilor cântecului și portului popular românesc și introducerea sa în circuitul valorilor spirituale.

Preselecția concurenților a avut loc în data de 8 octombrie la Slobozia, în urma acestei preselecții evoluând în festival 15 concurenți.

Concurenții:

Ionuț Apătăchioaie – Hunedoara
Viorica Lupu – Chișinău
Bogdan Cioranu – Vâlcea
Romina Nemeș – Bihor
Zina Ghițulescu – Argeș
Teodora Lică – Gorj
Loredana Streche – Olt
Alin Trocan – Teleorman
Adriana Diaconu – Prahova
Mihaela Chirițescu – Argeș
Maria Beatrice Băndoiu – Gorj
Gheorghe Ana – Ialomița
Sofia Pleșu – Mehedinți
Ionel Coca – Suceava
Mihaela Precup – Prahova

Alături de concurenți - reprezentanți ai tuturor zonelor folclorice ale țării - au evoluat în recital nume de marcă ale muzicii populare românești.

Prima seară de festival a fost dedicată concursului tinerilor interpreți, aceștia fiind acompaniați de orchestra „Doina Bărganului“. Partea a doua a serii a revenit recitalurilor susținute de soliștii vocali ialomițeni Nicolae Rotaru, Adrian Măcianu, Elena Gârbacia, Nicoleta Rădinciuc, ansamblului folcloric „Doina Bărganului“ și ansamblului folcloric „Doina Armatei“ și soliștilor săi: Elisabeta Turcu, Ilie Roșu, Ioana Cornea, Norica Enache, Dorela Istrate, Diana Matei.

A doua seară de festival a fost cea a Galei laureaților. După festivitatea de premiere a

câștigătorilor au urmat recitalurile susținute de Tița Stefan, Valentin Albeșteanu, Maria Loga, Dinu Iancu Sălăjanu, Nineta Popa, Marius Ciprian Pop și câștigătorii edițiilor precedente (Nicoleta Rădinciuc, Simona Cetățeanu, Georgeta Chițoran, Elena Lupu). Gala laureaților a fost acompaniată de Orchestra națională de muzică populară a Radiodifuziunii Române – dirijor Adrian Grigoraș.

Festivalul a fost prezentat de solistul și realizatorul de emisiuni TV Marius Ciprian Pop.

Un juriu de prestigiu format din personalități de marcă ale vieții muzicale românești a girat valoarea acestui eveniment artistic de importanță națională:

Juriul:

- Prof. univ. dr. Gheorghe Oprea – Academia de muzică București – președintele juriului
- Eugenia Florea - redactor Societatea Română de Radiodifuziune
- Vasilica Ghiță Ene – redactor Radio Antena Satelor
- Lucian Iordăchescu – redactor Radio Craiova
- Valentin Albeșteanu – violonist
- Cristian Obrejan – director Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Ialomița
- Virgil Iaru – profesor muzică – Liceul de artă „Ionel Perlea“ – Slobozia

Spectacolele au avut loc la Casa de Cultură a Sindicatelor din Slobozia, începând cu orele 18.00, în prezența unui numeros public iubitor de folclor, care a umplut până la refuz sala de spectacol. Dincolo de prestigiul dobândit câștigătorii au fost recompensați de organizatori cu diplome și premii.

Câștigătorii:

Trofeul „Ion Albeșteanu“ – Maria Beatrice Băndoiu – Gorj

Premiul I – Bogdan Cioranu – Vâlcea

Premiul al II-lea – Loredana Streche – Olt

Premiul al III-lea – Teodora Lică – Gorj

Mențiune: Alin Trocan – Teleorman

Mențiune: Romina Nemeș – Bihor

Mențiune: Viorica Lupu – Chișinău

Partenerul media al acestui eveniment artistic a fost postul național Romantica Tv care va transmite ulterior festivalul. De asemenea, organizatorii își propun realizarea unui nou CD ce va cuprinde melodiile câștigătorilor și vedetelor acestei ediții.

GHEORGHE DOBRE

SĂRIND DIN PIATRĂ ÎN PIATRĂ

Puțini sunt, printre oameni, cei care ating malul celălalt; restul, mulțimea, doar aleargă de colo-colo pe malul acesta. (Dhammapada)

Că nu pot să mă tem de ceva
ce stă agățat de mine
și mă ajută să merg,
chiar dacă împiedicat,
chiar dacă doar în mintea mea merg,
chiar dacă doar în mintea ta merg,
sărind din piatră în piatră,
atent să nu mă ud,
să nu mă tem
de acel ceva
care m-a trecut în el
și-acum se uită la mine

și nu înțelege
ce mai vreau de la el

dacă tot am ajuns pe malul celălalt.

Și dacă tot am ajuns pe malul
celălalt
de ce nu-mi recunosc
vecinii
care tot pleacă,
tot vin,
au mâini, picioare, adică le folosesc,
mănâncă, adică trăiesc.

Îi văd,
îi aud,
că malul celălalt e aproape,
e chiar aici,
în mintea mea,
un râu cu un singur mal,
pe care aleargă,
besmetice,
staffiile realității

încercând să scape
de mine.

apoi
ce de sunete

și nici o mână
care să le mângâie

și nici o muzică

e o taină
în mersul tău

vezi cum alerg
să mă despart
de tine

ca să te pot admira

ca să te pot copia

ca să ne putem
anula

dar
așa de grea e piatra
pe care o duc în brațe
că brațele nu pot
să facă altceva
decât să țină piatra în balans,
uimite

să nu o scape
să nu te strivească
înainte de a adormi
la picioarele mele

după ce te-ai întors
de pe malul celălalt.

Sărind din piatră în piatră
nu mai ridici privirea
să vezi ce de spectatori
așteaptă să aluneci
în râu
să te uzi
să plângi
să te plângi
să ceri ajutor
și el să vină tocmai de la cine nu te aștepti
de la râu
în timp ce amintirile tale
plutesc la vale
salvate

ca efemeridele
așteptând păstrării.

Rătăcirea, ca un păcat asumat

“Întoarcerea cocorului”, sintagmă metaforică fericit aleasă de Aurel Anghel pentru noua sa carte. Spun asta deoarece acum e mult mai liric, descrierile naturale au expresivitate, iar Cocora, satul natal, e bântuit de “liniștea începutului de lume”.

Aurel Anghel nu este nicidecum lacrimogen, tonul redării unor stări devine curat prin energia cu care încarcă expresia narativă. Ideea de întoarcere, reîntoarcere nu e altceva decât cercul vicios al rătăcirii. Contraplanul atemporal te îndemnă uneori spre ispita solemnului. Totul devine prea calm în unele secvențe, încât te încearcă sentimentul că naratorul nu mai poate sancționa și ține sub control propriile derapaje. În schimb memoria afectivă a copilului e atât de puternică, încât atunci când descrie , spre exemplu, cocorul cu pene albastre și picioarele de flăcări, ai senzația carnalului, a unei realități a trăirilor pe care le poți sesiza fizic într-un relief ce se încadrează perfect întregului corpus al narațiunii.

Dintr-o serie de fragmente reies multe din intențiile secrete ale autorului. El e doar naratorul implicat și nu dorește ca vreun gând necurat să cadă asupra altuia. (“Dacă am trăit real sau am păcălit propria viață”, se întreabă la un moment dat, ceea ce nu e altceva decât o răsturnare voluntară a maniheismului tradițional, ca după alte câteva pagini să constate cu sinceritate că” am învățat că binele meu poate însemna răul altuia”. Din nou o spovedanie sau doar reacția intelectualului-cărturar care este?!

“rătăcirea întemeiază,, zice Gheorghe Iova, îndemnându-l pe Aurel Anghel într-o aventură riscantă, ținând cont de celelalte cărți publicate de Domnia Sa. Parcă toate aluviunile, acele”mine antipersonal,, pe acre autorul le camuflează sub interludii cu divinitatea, nu pot salva, survola textul pur din contextul devorat. Iova e cabotin, hiperlucid, și de o inteligență sfredelitoare .Poate dansa pe șine de cale ferată și, în același timp, poate fi uimitor de fermecător într-un dialog al degustărilor gastronomice. Când vorbește de textul lui Aurel Anghel, Gheorghe Iova nu-și dezmințe “drăgălășeniile studiate,, reacțiile „uniforme,, ,păcatele bunului simț. Poate trage singur o caravană de vagoane, dar de cele mai multe ori se împiedică în firele de nisip dintre paralelele de metal. iată numai câteva exemple. Citez din Aurel Anghel:”raiul din casa acoperită complet de zăpadă...”o descriere succesivă a timpurilor revolute pigmentată de nenumărate ori cu “povești „despre oameni firoși, comuniștii. E, dacă vreți, o răzvrătire nu împotriva a ceea ce este astăzi, cu toate că nici acestea nu lipsesc, ci mai mult un psalm al omului îngenunchiat, dar neînvins prin credința lui.

Implozia amintirilor are ceva de deja vu, ca un adagio ce încarcă nefiresc edificiul de cuvinte. De altfel, Iova atenționează într-un stil specific căderea autorului... în amintire, refuzând verdictul ...din predoslovenie către cititor.

”întoarcere cocorului,, o carte incitantă, bine scrisă, pentru care mă alături de Gheorghe Iova și-mi asum la rândul meu rolul de vector către cititor.

Dumitru Ion Dincă,
membru al Uniunii Scriitorilor

Proștii

Câți dintre noi, când am citit titlul nuvelei lui Rebreanu, nu am căzut în plasă, crezând că în această operă nu vom găsi ceva reconfortant, care să ne facă să ne deconectăm, chiar să râdem, pentru ca, mai apoi, după ce am citit-o cu atenție să ne simțim rușinați că am putut gândi că un titan al literaturii române să fie atât de previzibil.

Și totuși, pentru ce li se întâmplă acum profesorilor din România, eu cel puțin nu pot să găsesc alt titlu; merg pe stradă și, ca profesor, simt cum trecătorii îmi aruncă priviri în care ura, disprețul și revoltul se combină, unii refuzând să-mi mai primească salutul, alții vociferând scrâșnit, “nu vă mai saturați”, iar alții, mai blânzi, preferând ca după ce și-au murdărit privirea pe mine, să și-o limpezească în policromia vitrinelor. Și asta datorită cui? Datorită faptului că două cârduri de circari, parlamentarii și liderii sindicali, fiecare încercând cu o încrâncenare carnivoră, să-și păstreze scaunele, au oferit în direct, pe față, cel mai de prost gust spectacol politic văzut la televizor, de către privitorul neutru, **mărirea cu 50% a salariilor în învățământ.**

Comentariile ulterioare, talk-show-urile, interpretările jurnalistice, acreditează fără echivoc faptul că, indiscutabil, “ăștia, cu patru ore pe zi și care toată vara stau cu burta la soare, torpilează economia națională cu foamea lor bolnavă după salarii mari”. Dacă până și mari personalități, ale vieții politice, specialiști în ale economiei, i-am numit aici pe domnii Ilie Șerbănescu și Daniel Daianu, susțin acest lucru, înseamnă că pentru profesori nu mai e nimic de făcut.

Și totuși, de ce “Proștii”? Pentru că numai dacă ești prost patentat, poți crede că, simulacru acela de plen parlamentar, unde jumătate din participanți s-au dovedit duplicitari, ar putea măcar să igienizeze puțin imaginea dascălilor, dar să o mai și înnoileze! Dar să răspund pe rând tuturor categoriilor implicate, cu mențiunea că, în atitudinile vehiculate, se regăsesc de-a valma, culți și semidocti, persoane acreditate și nesimțiți.

UNU: PENTRU PROFESORI, colegii mei; stimați colegi, probabil ca și mine, ați intuit că, de mult timp liderii federațiilor sindicale naționale din învățământ, au pactizat, pe față sau tacit, cu structurile politice aflate pe rând la putere și în consecință, pentru comoditatea și confortul propriu, ies la rampă doar sub oblăduirea acestor structuri. Deși, tot mai mulți reprezentanți ai școlii, cer în mod constant fuziunea într-o singură federație națională a celor trei subdiviziuni din preuniversitar, vârfurile, se încăpățânează să conserve situația actuală, păstrându-și aparatele administrative pe care le conduc. Pe de altă parte dacă domnul Croitoru mustește de PD-L-ism, domnul Comea de PSD-ism, iar domnul Izvoranu de... numai dumnealui știe, nu credeți că ar mai trebui și ei scoși de sub povara “asinuă” a luptei sindicale?

DOI: PENTRU O PARTE DIN ACȚIONARI **SECTORULUI PRIVAT** și care consideră că, prin impozitul pe profitul distribuit la bugetul de stat, țin în cârcă, printre alții și pe profesori, artizani ai evaziunilor fiscale, prin mecanismul meditațiilor. Despre faptul că, oferta de meditații se pretează doar pentru câteva obiecte de studiu, că prin dezvoltarea în “regim de daciadă” a învățământului privat, se anulează astfel examenele de admitere și implicit nevoia de meditații, s-a mai vorbit, toată lumea de bună credință, realizează că aceasta este o falsă

problemă. Dar, domnilor patroni, când dumneavoastră umflați cheltuielile de circulație ale firmei prin diverse tertipuri financiare diminuând astfel profitul impozabil și realizând evaziuni fiscale incalculabile, noi am zis ceva?

Când, știind că, așa cum specifică legea, profitul reinvestit este scutit de impozit, iar pentru cei mai mulți dintre dumneavoastră conceptul de “profit reinvestit” înseamnă: mașini pe firmă și de firmă pentru soție, copii și garsoniere pentru amante, precum și alte dotări în interes neproductiv, a protestat vreun profesor?

Când, casedii de firmă, mână în mână cu primarii și consilieri locali, ați primit teren, v-ați ridicat căsoaie cât Kremlinul, plantând ca element de protecție, pe o dugheană încadrabilă în peisaj, inscripția A.F. “ICS” sau S.C. “Cocolica” SRL ca să nu cumva să fiți în afara legii, s-a arătat vreun profesor sufocat de năduf?

Bineînțeles întrebările sunt retorice.

TREI: PENTRU DOMNII MINISTRII C.P. TĂRICEANU ȘI V. VOSGANIAN: domnilor, în calitate de licențiat în științe economice și ca profesor practicant - este adevărat, la nivel liceal - cred că deduceți că între noi vocabularul economic se fluidizează mai ușor iar conceptele de “câștig nominal”, “câștig real”, “dobânda real – pozitivă” etc. pot avea conotații ceva mai profunde.

Deci, s-o luăm cu începutul: așa-zis-a mărire hiperinflaționistă a salariilor din învățământ de peste 50% este de fapt, creșterea valorii coeficientului de multiplicare 1 de la 291,678 lei la 400 lei, adică cu 37% **ÎN EXPRESIE NOMINALĂ.**

Dacă avem în vedere că de această mărire, personalul didactic și didactic auxiliar, ar beneficia pentru anul în curs, doar pentru perioada rămasă de 3 luni, rezultă că pe întregul an, creșterea prin salariu a nivelului mediu de trai a personalului menționat, este de 9,25%, compensându-se parțial privațiunile lunilor anterioare.

Reținem că suntem încă în sfera procentelor nominale stimați colegi și administratori iar pentru determinarea procentului real, **INDICELE NOMINAL DE CREȘTERE TREBUIE CORECTAT CU RATA INFLAȚIEI** care, trasă serios de păr de către socotitorii guvernamentali, să zicem că va rămâne la 7,5%, deși probabilitatea să depășească 10% este foarte mare.

Deci în **EXPRESIE REALĂ** mărirea salariilor din învățământ pe anul 2008 este de: 9,25% - 7,5% = 1,75%, adică nici 2% stimați concetățeni iar această “imensă” mărire, se

v-a topi ca zăpada sub primele raze ale lunii martie datorită avalanșei spiralei inflaționiste. Pe de altă parte, cu tot respectul pentru probitatea profesională și morală, a personalităților menționate, vă rog să studiați comparativ, evoluția salariilor tuturor categoriilor bugetare, măcar pe orizontul de timp 2000 - 2008 și, pentru că sunt sigur că aveți acces la acele date, considerate confidentiale, afișați-le în orice ziar de circulație națională, să zicem, în următoarea ordine: administrație, justiție, servicii speciale, sănătate, învățământ, etc. iar eu promit că, dacă creșterile salariale din învățământ se dovedesc în disonanță cu celelalte, în numele colegilor mei profesori, voi iniția o campanie de măsuri anticriză conform preceptelor științei economice contemporane: J.M. Keynes, M. Didier, Amartya Sen etc. până atunci cu cel mai onest respect, dați-mi voie să am rezerve cu privire la opiniile dumneavoastră.

M. EZEANU
SLOBOZIA

Costel Bunoaica

nimicuri semnificative

mereu câte ceva îmi amintește de tine -
chiar și umbra aceasta suspendată de
sufletul meu ca un lacăt chinezesc,
încrâncenarea verii,

apa,

canicula,

drumul la țară printre bălării indecente
și crizantema galbenă, olandeză,
din vaza improvizată ad-hoc;
aerul rămas după plecarea ta,
eternitatea unui sărut sinucigaș
și o serie de nimicuri semnificative,
dar mai ales otrava cernelii
cu care pângăresc perfect conștient
intimitatea colii de scris

și-n somn te caut

ceva ca o dumnezeire
ar trebui să se întâmple

unde erai?
te căutam în somn și mâna mea
rănea adânc orizontul

împărățire

ai nopțile tale în care te ascunzi
și, pe deasupra,
un împărat bizantin care te împărățește
după reguli primare,
eu –
doar gândurile cu care mă machiez,
pentru orice eventualitate,
dimineța,
întotdeauna la aceeași oră,
să pot avea, din când în când,
liberă trecere înspre un vis care
ar trebui să fie numai al meu

încercare abstractă

tălpile goale bătătorind zorii
și tu într-o încercare abstractă de a
ucide întunericul

e târziu !
numele meu fumează deasupra
unei cruci imateriale ca un semn
de întrebare zădărnici între lacrimi

naștere atemporală

ce cauți tu pe tărâmul acesta
unde nimeni nu dă un șfanț pe
iubiri adevărate
și, unde,
ah, unde însăși viața
e târâtă de lanț spre abatoare galante,
ori poate nu știi câtă inimă îi trebuie
dansatorului
să prețuiască aerul hămesit de un
pas cadențat ?

(urmare din pag. 1)

Delegația Muzeului Național al Agriculturii a prezentat cinci comunicări însoțite de filme documentare, video.

1. „Muzeul Național al Agriculturii - O Cămară în Casa Pâinii” (Răzvan Ciucă).

2. „Muzeul Național al Agriculturii și Școala” (Viorica Croitoru-Capbun).

3. „Muzeul Național al Agriculturii dincolo de propriul spațiu. Expuneri neconvenționale” (Marina Ilie).

4. „Muzeul Național al Agriculturii și Biserica” (Viorica Croitoru-Capbun, Andreea Panait).

5. „Mix-media în expozițiile Muzeului Național al Agriculturii din 2008” (Sebastian Oprea).

Lucrările au fost publicate în *Iz istorije poljoprivrede ICOM – AIMA CIMA XV*, vol. I, Ed. Stojkov 2008, pag. 49-72.

De asemenea, am organizat un **stand cu materiale promoționale** privind activitatea MNA: pliante (bilingv: română-engleză), postere (alb-negru și color), cărți poștale (24 modele).

*

În cadrul **Adunării Generale AIMA** au fost discutate următoarele:

- modificări aduse statutului AIMA;
- probleme administrative (cotizații ale membrilor AIMA, publicații etc.);
- noi proiecte (extinderea asociației cu noi membri, parteneriate inter-muzeale etc.);

De asemenea, s-au făcut alegerile pentru noul prezidiu, președinte și vicepreședinți.

În unanimitate au fost aleși în prezidiu noi membri din: România (**Viorica Croitoru-Capbun - Muzeul Național al Agriculturii din România**), Estonia și Franța.

Pentru funcția de **președinte**, a fost, ales prin vot unanim, **Răzvan Ciucă** (director Muzeul Național al Agriculturii din România), iar ca vicepreședinți: Jan Kišgeci (ex-președinte AIMA), Jan Mackoviak (director Muzeului Național al Agriculturii din Szreniawa - Polonia) și Zdravka Mihajlova (director Muzeul Național din Sofia, Bulgaria).

S-a stabilit ca **viitorul congres** să se desfășoare în România, în anul 2010, sub organizarea MNA. Domnul Răzvan Ciucă a propus ca temă, pentru viitorul congres: „Pâinea și Vinul - Corespondențe etnologice, tehnologice și teologice”.

S-a propus ca următoarea reuniune a prezidiului AIMA să aibă loc în septembrie 2009, în Polonia, la Poznan, cu ocazia Conferinței Naționale organizate de Muzeul Național al Agriculturii din Szreniawa, pe tema „Misiuni și opțiuni pentru dezvoltarea muzeelor de agricultură în lumea contemporană”.

II. Excursii documentare

- **PRIMĂRIA ORAȘULUI NOVI SAD – monument de arhitectură.** (Recepție organizată de către Primarul orașului.)

- **Tur panoramic al orașului Novi Sad – centru administrativ, cultural și universitar al Provinciei Vojvodina.** Vizitarea zonei vechi a orașului.

- **THE MUSEUM OF VOJVODINA**, Dunavska 35, Phone: 420 566. **MUZEUL VOJVODINEI** – prezintă viața comunităților din Provincia Vojvodina, pe modulele: Arheologie, Perioada romană, Evul Mediul, Etnologie. Între altele, se remarcă, în mod special, colecția de cărți vechi de la Mănăstirea Ortodoxă Fruska Gora și colecțiile de textile ce vorbesc despre migrațiile din Serbia în

Congresul Asociației Internaționale a Muzeelor de Agricultură, ediția a XV-a

Prezidiul AIMA 2008

secolul al XII-lea, precum și colecția de costume populare reprezentând 11 comunități naționale diferite.

- **FORTĂREAȚA PETROVARADIN** - cea mai veche fortificație conservată, de pe malul Dunării, construită în timpul domniei împărătesei Maria Teresa (care găzduiește: MUZEUL ORAȘULUI NOVI SAD, ateliere de lucru și expoziții cu vânzare ale celor mai renumiți artiștilor plastici contemporani, Hotelul Leopold I). Visit to Studio - "Gallery 61", one of three unique art tapestry workshops in Europe.

- **MUZEUL PÂINII** din sătucul **Pećinci**, districtul Srem, muzeu privat, proprietatea familiei unui celebru pictor al locului.

- **Sixteen orthodox monasteries have been united in a space 40 km long, so to say, there has been an impressive cultural offer.** **MĂNĂSTIRE DIN FRUSKA GORA**, una din cele șaisprezece mănăstiri ortodoxe construite în secolele XV - XVI într-un munte masiv, acolo unde călugării s-au adăpostit împotriva violenței turcești, important obiectiv cultural și religios, care impresionează prin amestecul de **stil bizantin și de arhitectură barocă**. All monasteries had been constructed **between XV and XVI centuries** in a mountain massive, and the monks had found a protection from the Turkish violence.

- **MUZEUL DE AGRICULTURĂ din Sremski Karlovici**, centru cultural și spiritual al sârbilor, în care predomină **stilul baroc**.

- **ORAȘUL BAČKI PETROVAC**, centru de cultură slovacă, reședință a districtului Bačka de Sud, Vojvodina.

- **INSTITUTUL DE CULTURI DE CÂMP ȘI LEGUME din Novi Sad - Departamentul pentru hamei, sorg și plante aromate.** **Prezentare științifică privind cultura plantelor din familia cucurbitacee.**

- **GALERIILE DE ARTĂ URBANCEK și AHOJ** (lucrări de artă și antichități specifice culturii slovace).

- **CASTELUL din KULPIN** (construit la mijlocul sec. al XIX-lea) în incinta căruia este amenajat și **MUZEUL AGRICULTURII DIN SERBIA**.

- **„TERZIKA AVLIJA”** – gospodărie-muzeu de meșter popular ceramist, în satul Zlakusa. Demonstrație practică de modelat ceramică la roată.

- **„STARO SELO” – Muzeu în aer liber**, situat în Sirogojno, reprezentând viața tradițională din regiunea Zlatibor.

De menționat că anumite construcții tradiționale sunt amenajate cu funcțiuni moderne de cazare a vizitatorilor. De asemenea, muzeul are în dotare un han tradițional, în administrație proprie, veniturile financiare fiind folosite în beneficiul muzeului.

- Tur cu tren de epocă, în regiunea muntoasă Zlatibor (pe traseul **Mokra Gora – Jatarice**).

- **MECAVNIC – Orașel de lemn**, fondat de faimosul regizor de film Emir Kusturica, constituit din construcții din lemn, tradiționale, strămutate din diverse zone, amenajate cu funcțiuni de turism cultural (cazare, masă, sală de spectacol și film, galerie de artă, comerț cu artizanat și obiecte de artă). În mijlocul orașelului, se ridică o biserică ortodoxă, din lemn.

Am vizionat, aici, filmul documentar „Dog’s Life” realizat de regizorul Emir Kusturica.

*

Pe parcursul întregului sejur am colectat o serie de materiale documentare (din Serbia și de la colegii din alte țări) pe diverse teme: muzee, galerii de artă, lăcașuri de cult, turism cultural, materiale promoționale s.a. (60 de cărți, pliante, CD-uri).

De asemenea, am realizat reportaje foto și video (6 ore de filmare și 300 fotografii).

*

Cheltuielile implicate de participarea la CIMA XV au fost acoperite din:

- Buget
- Ministerul Culturii și Cultelor - Fondul de mobilitate (grant de călătorie pentru dl. Răzvan Ciucă)
- S.C. Agriromex AD SRL - București
- SC Concivic SRL - Slobozia
- SC Lunca SRL - Slobozia
- S.C. Tritipan SRL - Slobozia
- Nu așa un sprijin prețios l-am primit de la:
- Forumul Democrat German - Timișoara
- Muzeul Banatului - Timișoara.

Director,
Răzvan Ciucă - Președinte AIMA

TIMP ȘI DESTIN

Titlul acestei cronici aparține unei cărți a lui C-tin Rădulescu – Motru despre care mi-a amintit noua apariție a lui Titi Damian („Umbra”, Ed. Omega, Buzău, 2008), un roman aflat în înrudire tematică parțială cu prima sa scriere – „Fagul”, Ed. Bizantină, Buc., 2005. Reperele spațiale sunt cam aceleași (satul Muscelul Cărmănesc din Munții Buzăului și orașele Buzău, Urziceni, Ploiești, Oradea și București), cele temporale aduse până aproape de noi – copilăria, tinerețea și maturitatea lui Florin Mândruță (autorul). Contextul spațio-temporal îl descifrăm mai bine chiar cu ajutorul scriitorului, „ialomițean prin adopție, trăind cu nostalgia muntelui, dar și cu a adolescenței școlare buzoiene”, cum se autocaracteriza într-o cronică. Alături de vechile personaje – familia Mândruță, vecini, rude, consăteni, Fagul cel Mare –, apar altele noi: foști colegi normaliști, profesori, surorile Tonia și Sonia, soldați, medici și alt personal spitalicesc etc.

Se începe cu un nostalgic preambul introductiv intitulat „Drumul întoarcerii...”, al cărui conținut se deduce din moto: „Cu aripile lor de cer/ și copitele lor de iarbă/ mi-au bătut în fereastră/ caii, venind de demult/ caii pe drumul stingher// nu voiau apă și nici popas/ m-au întrebat de-un băiat,/ de-un râu, de-un izlaz, de-o casă/ și de-un sat în mine rămas/ și-aproape uitat// în goană prin noaptea pustie și grea/ caii duceau copilăria mea” (Fl. Popescu, „Elegia cailor pierduți”). Este deci vorba despre întoarcerea la matcă, în copilărie, *ab ovo*, este mitul eternei întoarceri, după expresia unui român deja celebru. Capitolul „În mai, când înfloresc castanii” dezvăluie tema de bază a cărții – o neobișnuită poveste de dragoste. Urmează clasică rememorare a anilor de armată, iar capitolul final, „Telefonul de la ora șase”, completează povestea cu fațete sugerate iarși de moto: „Mă rog la tine, ploaie,/ Acum când mama-i lut,/ Fă stropul cât mai mare,/ Transformă-l în sărut./ Adună stropii roată/ Și fă-i un lung șuvoi./ De-i va fi sete mamei,/ Va bea și ea din ploi...// La tine mă rog, soare,/ Trimite-i raza ta/ Și încălzește-i trupul/ Nici nu va tremura...// La tine mă rog, Doamne,/ Așaz-o-n dreapta Ta/ Și iartă ei păcatul/ C-a fost și mama mea” (Aurel Anghel, „Rugăciune”). Din punct de vedere tematic, ne aflăm deci în fața unei cărți moderne, un roman care conține *in nuce* alte patru-cinci romane. În manieră personală, tot atât de modernă, autorul rememorează întâmplări legate de despărțirea de copilărie prin plecarea la *Petagogică*, despre prima iubire, pățaniile din armată, găsirea drumului propriu în meseria didactică, relațiile de familie, boala și apusul celor dragi. Carte autobiografică prin excelență, „Umbra” este în principal un roman de dragoste, al împlinirii îndelung căutate și dureroase a individului prin iubire, căci, nu e așa?, „dacă dragoste nu e, nimic nu e”. *Umbra* enigmatică a primei iubiri adolescente, pierderea ei definitivă și regăsirea în persoana geamănei, fără ca protagonistul să știe, descoperirea șocantă a unei a treia *umbre*, propriul copil, tot acest șir de întâmplări formează intriga, luminată caleidoscopic spre întregire de celelalte întâmplări și teme.

Observăm, față de prima carte, o trecere de la drama colectivă a unei comunități sătești la drama individuală. Existența individului are două repere mai importante: dragostea și sănătatea. La ele se referă cartea lui Titi Damian, la iubirea nefericită a lui Florin și la trupul asaltat de boală și neputință al Stelei Mândruță, mama sa. Din acest unghi, cartea prilejuiește un popas reflexiv asupra destinului. Viața fiecăruia este un șir neîntrerupt de căutări și alegeri în care un privitor din afară poate descifra un sens ca o înaintare poticnită, dar continuă spre o țintă, spre împlinire, spre ideal. „Numai că, în această obositoare opțiune și perpetuă căutare, duce cu el și o fărâmă de dumnezeire.

Destinul este și el pe aproape și-i picură un strop de îndoială. Devine, fără să știe și fără să vrea, o picătură de ploaie pe o frunză, în pericol să alunece și să se sfarme la o simplă adiere de vânt care se joacă, pendulând-o într-o parte și-n alta. Jocul îl face numai Destinul. Dumnezeu doar compătimește...” Așa se face că, dacă autorul s-a învrednicit din nou să scrie, acesta e destinul lui. „Dacă n-aș fi scris, tot ce s-a întâmplat ar fi rămas un roman uitat, adică o *umbră*. Am făcut ca *umbra* să fie vie, pentru că Dumnezeu se găsește într-un bob de chihlimbar din Pădurea Samarului, în picăturile de rouă de pe frunzele Fagului cel Mare, dar și într-o pagină de carte. Fiecare cu *Umbra* sa...” S-a învrednicit să scrie pentru că „Acum ieșeau toate din *umbra* vremii și mă chemau într-o vrajă a amintirilor...” Întâmplările, îngropate sau dezgropate în/din negura timpului de memorie, sunt cauzate sau potențate de natură, ca la grecii antici, care și ei credeau în fatalitatea destinului (moira): „Munții din depărtare, ce înconjurau satul ca într-o horă imensă, se mirau și ei cât de grea sau de ușoară poate fi mâna destinului care transformă, într-o clipă, bucuria cea mai mare într-o imensă disperare, sau convertește, tot atât de repede, suferința cea mai cruntă într-o neașteptată și binefăcătoare speranță. N-ai nici măcar cui să te plângi sau să te bucuri. Dumnezeu tace și destinul lucrează”. De greci amintește autorul într-un alt context: „Grecii și zeii lor, când au desenat și au modelat amforele în care să-și pună vinurile ... au avut, desigur, la îndemână, model desăvârșit, corpul femeii: buzele și brațele amforei aidoma umerilor, corpul amforei asemănător mijlocului și soldurilor, ca apoi să se prelungească spre tălpi, într-o simetrie pe care numai ei puteau s-o vadă, s-o deseneze și s-o modeleze”. Preocupat ca cititorul să înțeleagă implacabilitatea destinului, că „ce ți-e scrie, în frunte ți-e pus”, după câteva considerații generale de bun simț („Destinul nu iartă, e mai ascuns chiar decât Dumnezeu. Nimeni nu l-a văzut, nimeni nu l-a pipăit. Nimeni nu l-a auzit. Unii și-l închipuie ca un abur având două brațe ... Te găsește imediat și oriunde, când nu vrei, sau când nu te aștepți, dar exact când trebuie...”), scriitorul apelează la o comparație extraordinară de plastică: „Exact ca și cum te-ai fi nimerit singur în mijlocul unei păduri, te plimbi liniștit pe o potecă ascultând cântecele păsărilor și deodată, o fiară sălbatică, să zicem râsul pădurii, aflat undeva deasupra ta între crengile unui copac, te avertizează cu o fracțiune de secundă despre iminența atacului prin râsu-i neașteptat, apoi îi simți umbra planând spre tine, gata să-ți înfigă ghearele-i de felină în ceafă, să-ți secționeze jugulara. Ești paralizat și aștepți. Nici măcar nu mai poți schița vreun gest, cât de mic, de apărare”.

Un personaj ne avertizează că tendința oamenilor de a evada din timpul concret în cel afectiv are un scop terapeutic: „Câți oameni, tot atâtea destine (...) Fiecare își poartă cu sine romanul lui, numai puțini au curajul să-l scrie, dar toți vor să-l povestească și să-i asculte cineva. Și asta nu pentru a-și omori timpul, cum s-ar părea la prima vedere, ci, mai degrabă, provocând pe interlocutor, ca să-și compare experiențele. În felul acesta, încearcă o ieșire din timpul concret al călătoriei, ca să-l înlocuiască cu cel afectiv, să meargă împreună, să le împace cu sinele răvășit”. Remarca ne face a înțelege că într-o carte de amintiri, de rememorări, ordinea faptelor nu este cea reală, cronologică. Fluxul memoriei este prin excelență unul subiectiv, iar el își inventează tehnici adecvate. Întreaga carte este o terapie prin mărturisire. Dacă în primul capitol plecarea lui Florin la *petagogica* buzoiană, amintind cititorului – mutatis mutandis – de plecarea silnică a lui Nică la seminar, este redată la persoana a III-a, în paginile următoare, prima lui dragoste este

prezentată la persoana I, sub forma unui dialog purtat în tren cu un fost coleg. Peste tot este prezentă această „gâlceavă” a persoanelor și personalității auctoriale ca un reflex al invadării obiectivului de subiectiv. Orchestrarea vocilor narative secundare care o însoțesc pe cea principală (a lui Florin) este dublată de o tehnică a amalgamării timpilor narativi, astfel că cele trei fețe cunoscute ale vremii, prezent, trecut și viitor, se amestecă într-un continuum narativ cu timpi proprii. Cititorul care reflectă la destinul personajelor și la sensul întâmplărilor trăite de ele va înțelege nu numai dimensiunea curativă a timpului („timpul este cel mai bun vindecător, dar, din păcate, tace, trece și te sancționează”, zice autorul), ci și sensul taumaturgic al acestuia, el nefiind altceva decât „intervalul care durează între chemarea lui Dumnezeu adresată iubirii noastre și răspunsul nostru la iubirea lui Dumnezeu” (D-tru Stăniloae).

De felul propriu și inconfundabil de a povesti ține și reluarea, repetarea unor întâmplări, cuvinte sau imagini-cheie: furtuna, Fagul cel Mare, trenul, cântecul etc. Efectul procedurii este demn de luat în seamă și îmbracă cel puțin două aspecte: tematic, se reține de către lector cele considerate de autor ca demne de reținut. Scriind despre ce cunoaște cel mai bine – propria sa viață - , autorul creionează prin tușe groase esența. Iar ca scriitură, el izbutește o polifonie bine regizată și transpusă artistic.

Nici descrierile (sentiment, personaj, peisaj) nu sunt mai prejos în carte și ele conferă unicitate stilului. Remarcăm delicata și convingătoare prezentare a instalării sentimentului iubirii, de la fiorul primului sărut până la împlinirea deplină a unei iubiri romantice, predestinate și dăruite de Cel de Sus cuiva care o prezintă poetic. O expoziție de portrete avem în capitolul dedicat armatei. Chipuri de soldați și comandanți se rețin prin trăsăturile lor esențiale, unele redate caricatural (Dănilă Mărginean, Peter Anton, George Țoțan, caporalul Vlădescu, căpitanul Ștefănescu ș. a., fiecare dintr-o altă zonă a țării, ducând cu sine „zestrea” psiho-socială a locuitorilor de acolo). Iată-l, de exemplu, pe soldatul Schuller Heinz, „înalt ca o prăjină, avea peste 1,80, slab, cu niște mușchi rahitici, cu un mers de domnișoară, sas de fel, de prin părțile Cisnădiei. N-avea nimic soldătesc în el, cum ar fi trebuit să fie un neamț adevărat, scăpase de le spusese că luase lecții de pian, ba chiar se dusese vorba printre soldați că mai și picta, de aici era ținta aluziilor și ironiilor celorlalți”. Era „cel mai nefericit soldat din pluton” căci, de fiecare dată când îi scria prietena, caporalul comanda și el „făcea, cu un corp curbat, subțire, salturile, iar pe chip i se citea o suferință și un dispreț însoțite de-o scârbă imensă”. Plasată de regulă la început de „acțiune”, descrierea ocupă un loc egal cu narațiunea, poate și fiindcă omul de la țară e integrat până la inseparabilitate în peisaj. Scriitorul rămâne un mare zugrav al muntelui, după cum probează paginile care redau furtuna din Pădurea Samarului. De-a dreptul antologică este descrierea înaintării trenului de la începutul capitolului al II-lea, reluată pe parcurs. Lipsa de spațiu mă împiedică să o redau, așa că las întreagă plăcerea cititorului de a o savura. Dialogurile, în deplin acord cu „starea” socială și intelectuală a personajelor, sunt presărate cu expresii plastice, proverbe, aforisme și „ziceri” care rezumă o bogată experiență de viață, dar și cu comparații relevante, unele mai ample, pentru care se manifestă o disponibilitate aparte.

Cartea reprezintă un succes al prozei actuale, o dovadă în plus despre potențele artistice ale provinciei. Meleagurile buzoiene și ialomițene dau prin Titi Damian un scriitor matur, deplin format la școala prozei clasice și moderne, conștient și stăpân pe mijloacele și posibilitățile sale. „Umbra” este o confirmare și împlinire a debutului din 2005, un volum interesant și bine scris. Aceste impresii te stăpânesc de la prima până la ultima pagină, dublând plăcerea lecturii și justificând interesul pentru viitorul său parcurs.

Ilie Mândricel

fragment de roman

Labirintica fire a Ioanei

(urmare din numarul trecut)

Căruța tocmită de el era una obosită rău, la fel și căluțul care o trăgea, mai bătrân parca decât propriul stăpân. Nu era loc de duioșenie acum. Mă simțeam mai rupt de vlagă ca oricând dar îmi gîlesc totuși forța să săr în căruța bătrânului.

- Ești de-al nostru, taică? mă luă în primire căruțașul.

Simțeam cum oasele mi se destind și că pot deveni un pic mai amabil, că picioarele se odihnesc și că plămânii inspiră mireasma câmpului umezit de piclurile ceței. Adulmecam izul câmpurilor, al satului care se apropia și în care-mi lăsasem pentru totdeauna copilăria, înfipț ca o cruce de piatră în pământul secular.

- Da, moșule, al lui Rotaru, îi dau un răspuns scurt.

- Rotaru?... Al lu’ Costică, dom’ învățător? întrebă nedumerit în dreapta lui căruțașul.

- Nu!...Rotaru Neculai bre! Cel ce stă la Rotărița care a ținut pe Fane Budișteanu, trăsnet în câmp, acum trei ani, lămuri doct, cu amănunte precise învățătorul, cu toate că figura căruțașului rămase la fel de nedumerită.

- Ai mei s-au mutat la mătușă-mea acum trei ani, când a murit unchiul, mă simții eu obligat să continui explicația. Au stat la București până atunci.

- Aaa!...Știu! Gata! Da, flăcău, îl știu pe taică-tu! Păi nu a stat în sat și înainte?

- Da, e născut aici însă au plecat acum vreo 20 de ani. Tata a lucrat la Curtea Domnească ca dulgher.

- Da, da, da...făcu moșul mulțumit chiar fericit de rezolvarea dilemei. Dom’ învățător! strigă brusc spre dascăl. Mi-a venit zăpădit pentru cai!

- Nu mai spune! se minună cu adevărat învățătorul. De trei ani așteaptă dreptul de întâietate pentru doi cai cumpărați de o rudă, mă lămuri apoi pe mine.

- Daaa!...O să stea și ghietul aist animal la bătrâneți, bre! vorbi moșul mângâind cu biciul spinarea tocită a căluțului. Să vezi ce murgă ținată în frunte o să am! Și un tretin, mamă, mamă! De mai mare frumusețea, auzi!?

- Ei, nu mai spune! zise învățătorul. Mă faci curios.

Cu tot frigul începutului de toamnă, între cei doi bătrânei de pe capră, se încinsese o discuție veselă, călduroasă. Și aveau și de ce! Căruțașul, după trei ani va avea pe bățatură o pereche de cai viguroși și frumoși, iar învățătorul, apropiindu-se de casă simțea aburul unei țuici fierde, trosnetul lemnului în sobă alături de o nevastă blândă și iubitoare. Mă detașasem de discuția lor strângându-mi paltonul în jurul gâtului și chircindu-mi genunchii la gură. Priveam ceața necruțătoare care învăluia misterioasă căruța, accentuând liniștea mormântală, statuaritatea recunoscută a câmpurilor nesfârșite din apropierea luncii Dunării.

Flecăreala celor doi se sfârșise și ea, fiecare băgându-și nasul în sumane, urmărind cum drumul spre sat este înghițit în liniște de copitele calului. Doar un scârțâit subțire, pornit din inima unei osii, rupea liniștea periodic.

“Ce o fi vrut să spună învățătorul despre fata aceea? Ioana...”Ioana nebuna”, îmi lucră iute mintea...Aici? În calmitatea asta?...”Dar de ce nu? Fiecare sat își are nebunul său!” Apoi gândul îmi zbură involuntar la Manole. Ce fericit era el pe atunci cand a rostit pentru prima dată numele meu: *Petrică*. De fapt, întreaga lui viață de-atunci era ca o lungă, interminabilă bucurie. La fiecare clipă, un cuvânt nou, o descoperire nouă, pronunțat stălcit, greșit, dar pronunțat. Toate acele momente îl înălțau sufletește, moralicește ca pe nimeni altul sau ca în nicio altă

situație. Mi-amintesc exuberanța aproape dementială, încât mi-era teamă să nu capete vreun blocaj, ceva, atunci când m-a anunțat că se însoară. Nu găsea cuvintele, bucuria era atât de mare încât nici primele cuvinte însușite nu le mai putea articula. Gesticula, bîguia, se îneca, saliva îi curgeau, transpira - însă cuvintele nu voiau să iasă, formând parcă un dop în gâtul băiatului. L-am liniștit cu greu. Nu înțelesesem nimic. Apoi calm, l-am întrebat prin semne ce vroia să-mi spună. S-a supărat puțin de ofensa adusă, și apoi, mai liniștit, mi-a spus că e mândru de el, că a cunoscut o fată, că o iubește, și ea îl iubește. Intensitatea vorbelor creștea din nou. Din nou salivă, din nou lacrimi, gesturi, gâfâieli. L-am prins de mâini... se înroșise tot, era ca un damblagit, ca unul lovit de boala copiilor. Urla, se zbătea, totul, absolut totul, numai pentru a mă anunța că se însoară. Și apoi, deodată se liniști ca la un semn divin și spuse “Măăăă...mă-nnn....mă-nsooor!” și răsuflă ușurat și lung, flească de transpirație. Ne uitam unul la altul...Totul statuar, fără adiere de vânt, fără clipit de pleoape. Era ca un vulcan istovit de erupție. Pieptul îi sălta puternic sub zdrențele care acum erau foarte curate și peste tot cârpite, semn al unei mâini de femeie...

“Neînchipuită bucurie, unică clipă!” îmi zic zămbind, în timp ce un cârd de ciori spârgea liniștea cu croncănituri ascuțite.

Greu, se vedeau primele case. Ceața nu le lăsa deloc să apară în voie, motiv pentru care aveau un aer sterp, mohorât, de ruină. În dreapta, o dărăpănătură venise mai aproape. Părea părăsită, năpădită de buruieni și de dudău. Undeva un câine lătra întăritat.

- Domn învățător, zic spre bătrânul care moțăia pe capră, mergi pe la noi?

- Cum?...Aaa! Nu, puiule, trec mâine să mai stau de vorbă cu taică-tău. Îs cam obosit și chiar așa, m-așteaptă un sac cu porumb să-l curăț. De când i-a căzut oloagă o mână femeii mele, alerg pe bățatură peste puterile mele. Trec mâine, Petrică. Hai noroc, Antoane! aruncă învățătorul căruțașului, și sări sprinten de pe capră luând-o pe o uliță, în timp ce brusc ceața necruțătoare îl înghiți pe dată.

- Întreb-o pe mă-ta de Ioana, se mai auzi din negură glasul dogit al bătrânului.

“Ioana...,da” Ciudat...În general, nu dădeam atenție diferitelor zvonuri, povești ce se vehiculau printre oamenii simpli. Chiar dacă riscam să pic de magaruș, ca în primii ani de meserie, numele asta din povestea învățătorului, Ioana, mă atrăgea în mod surprinzător. Nu era ceva nou pentru mine, dar totdeauna incitant... Ioana, Ioana, nebun, nebunie, nebună....Magic cuvânt! De fapt, rupt din superioritatea existențială. Un prieten de Cișmigiu, filosof, spunea că orice lucru neînțeles, inexplicabil, mai presus de orice judecata a creierului nostru este nebunie...Filosofia este plină de nebuni, care, paradoxal, ținutau prin teoriile lor, pânza care ducea spre mal corabia vieții, smulgând-o dintre valuri. Nebunia, la urma urmei, e o formă de filosofare complet neînțeleasă de norod. Parisul, șederea mea acolo, m-a făcut să înțeleg bine acest lucru.

- Băiete, o iei pe uliță pe la Strâmbeanu? zise căruțașul.

- Da, lasă-mă aici. Mai trăiește bătrânul Strâmbeanu? Fiu-său a fost la școală cu mine, suntem leat.

-Nu, moșul s-a prăpădit de multcel. Trăia singur prin luncă, pe la Argeș...S-a dus...Oho! Dumnezeu să-l odihnească. De golanul de fi-su habar nu mai am...O fii...Pe la Giurgiu, pe la Oltenița? O fi murit, o mai trăi? Cine poate știi ce i-a dat Dumnezeu?

Sărisem din mers fără să-l mai întreb ceva. Strada era pustie cu toate că se apropia miezul zilei. Unde-or fi cu toții? Ce munci să mai ai la câmp acum, când se apropia lapovița sfârșitului de noiembrie? Undeva se auzea totuși o secure căzând ritmic pe un buștean. “Ei da! îmi zic...Lumea toată o fi la pădure, poate”. Iarna bătea la ușă și ploile toamnei anunța iarnă lungă și grea. E un moment prielnic pentru tăiatul lemnului din pădure.

Ajuns în poarta noastră, observ că era o animație ca la nuntă pe bățatură, contrar pustietății parcurse până acolo. Pe prispă, în jurul unei mese joase, vreo 7-8 inși se sfătuiau mormăind și pufăind tutun.

În șopron, mama cu vreo trei femei se chinuiau cu un sul de dimie, probabil să-l împartă, la cât de uriaș era. Prin curte, câțiva țânci se alergau cu bice și cu hățuri, ca-ntr-o herghelie de armăsari neîmblânziți.

- Bună ziua, oameni buni! strig bărbaților.

- Bună ziua! Să trăiești dom’ doctor, aud respectuoase vocile oamenilor, foarte serioase și îngândurate, semn că sigur au fost întrerupți de la o discuție aprinsă și dureroasă legată de boieri, de pământ sau de animale.

Tata sări însă iute dintre ei, mă îmbrățișă strigând către mama:

- Ilinco! Parcă spunea-i că ți-e dor de fi-tu!

Mama trase basmaua pe ceafă și sări și ea spre mine, bucurându-se să mă vadă.

- Of! Dragul meu, după scrisoarea din primăvară, sa nu mai dai tu un semn de viață? Hai...Bine ai venit sănătos! spuse mama cu lacrimi în ochii ei verzi, frumoși.

- Dom’ doctor, șezi colea lângă noi, mă invită timid un bărbat scund, pe nume Ene Ion. Bine-ai venit! Știm că ești obosit dar suntem tare bucuroși de a te avea printre noi, așa om de seamă cum te știm. Ajută-ne puțin, te rugăm...

- Da, băiatu’ tatii, spuse și tata grav. Vrem să-i trimitem zăpădit subprefectului, să ne cerem dreptate și el să o facă, făcea-l-ar praf Dumnezeu! Conul Zaniadi, boierul nostru, ne face mizerie în sat, umblând cu sușăneaua. Citește ce-am scris noi aici, cu clasele noastre amărâte, și vezi de-i bine întocmit.

- Cu plăcere, tată! zic, numai dă-mi o cană cu apă că mi-e cam uscat gâtul.

- Cum să nu! Uite zăpădit aci.

Hârtia, veche, ținută printr-un catastif, undeva, era atât de îngălbenită de parcă documentul fusese scris de zeci de ani. Mâna tremurândă a tatei lăsase litere mici, rotunde și frumos ordonate pe rânduri.

Brăniștari, octombrie 1913.

Subsemnații locuitori din cătunul Braniște, comuna Călugăreni, cu respect supunem la cunoștințele Dumneavoastră, cele următoare:

Încă din anul 1912, decând am făcut învoială cu Domnul Zaniadi, arendașul moșiei noastre, pe fiecare an când ne socotea, numitul nu avea în vedere cuvenitul act de învoială și ne încărca la suma banilor, după cum Domnia Sa avea plăcere, ca vara, în loc să ne dea pogoanele legiuite, ce eram angajați a i le face pe seama sa, numitul ni le da îndoite, ca în actul de învoială, vedeam tocmai la isprăvitul contractului unde urmează semnăturile noastre că este trecut a-i da câte cinci oca de fasole și Domnia Lui ne-a luat câte zece oca, pentru pogonul de pepeni învoiala zice să dăm de fiecare pogon câte un galben, iar altceva nimic, și în urmă după luarea pepenilor să i-l arăm cu grâu, pentru Domnia Sa, lăsându-i-l așa, iar Domnia Lui ne-a luat în loc de un galben câte un napoleon pe fiecare om, câte trei pui de găină, cinci ouă, și ne-a obligat de i-am mai secerat și câte un pogon de grâu aducându-i-l la arie, ceea ce învoiala nu zice, că tot zisa învoială zice că Domnia Sa să ne dea pe fiecare om câte 2 care zonar, ceea ce din acest articol nu ne-a dat nimic...

Mihai Ghinea

(continuare în numărul viitor)

Nicolae Teoharie

Și oamenii, oamenii,
de ce pot fi împușcați cu vorbele înserării mele?

Dezertor

Viața ca o afacere

Ochii m-au mințit, mâinile m-au înșelat.

Viteza de deplasare a iubirii
pe distanța inimă-creier
este de o tonă de disperări pe secundă.

Profesorul de chimie,
un mitocan,
îmi spusese în urmă cu un an
că viața este o afacere serioasă.

La ora de filozofie,
colega mea de bancă, Liuba, se întreabă:
- De unde vin eu? Din iarbă?
Ce este viața? Ce sunt eu?
- O curvă! îi răspunde din fundul clasei Gabriel
și este exilat o săptămână pe cometa Halley.
Fiind o afacere serioasă,
înainte de a înfia răul,
acest adolescent ce ajunge la cina cerșetorilor
cu motocicleta viitorului,
am adus, pe un măgar, un alt vântură-lume
să-i pună zilei răutăți și iubire de nume.
Costurile? Mai nimic:
o leucemie, un ochi scos, moartea celui drag.

Beneficiile?
Prefăcuto, știi.
Un orizont
luat pe copite de cai .

Nedumeriri

Prin gunoaie, un pantof roșu,
de dans.
Dansatoarea unde o fi?
Pe asfalt, o pană de vultur
strivită de camioane.
Unde o fi pasărea?
Sunt fericit să văd cum își ia zborul
o gărgăriță.
Norocul cui l-a ratat?

O inimă frântă pe patul unui hotel.

Unde îmi este pistolul?

Unde ai fost ?

Mama mea nu mai este,
dar eu încă îi mai fac promisiuni
în numele unui înger
pe care nu l-am văzut niciodată.
În ținutul nostru lupii au dispărut,
dar eu încă folosesc urletul lor
ca să-mi adun haita de instincte.

Au început să se evapore din trupul meu
zilele ce vor veni.
De ce m-ai pierdut în nisipul prelins printre degete?
Unde ați fost când mi-am pierdut câmpiile și vântul?

E prima dată când povestesc.
Nimeni nu a știut
că eu am fugit din primul război mondial.
N-am avut aripi, opinci, sau bocanci,
ori drum,
dar am alergat 42 de kilometri.

Când am ajuns la ai mei
m-am așternut pe pământ trudit și învins
și am strigat :

Am nins!

Corbii

Mizez întotdeauna
pe dispariția chipului meu.
Întotdeauna, când mă privesc în oglinda de pe hol,
pe umerii mei poposesc niște corbi
și în oglindă este o dezordine grea,

sau poate în carnea mea.

Am dependență de înserare.
Nu pot trăi fără toamnă,
fără o doză de apus de soare.

Un individ aruncă pietre în căpațâna serii
și o umple până la întuneric.

Măcar știe că face o treabă sub povara îndoielii.
Pisica mă critică pentru certitudinile mele.

Apoi ies pe ușa apartamentului rece,
înjurând.

De aceeași amploare cu ninsoarea,
corbii se mută pe gând.

Convenția de armistițiu

Înainte de despărțire,
vorbindu-i despre o rânduială a sălbăticiei mele,
ea mi-a întors spatele.
Nu-mi mai răspunde la telefon
și gândul că m-a părăsit în bucătărie,
fără maniere,
m-a smuls din tăcere, din turn,
și m-am rănit în țipătul scos de absența
ce a văzut intenția mea
de a o locui și nocturn.

Convenția de armistițiu

În scrierea surâsului
cuprinde 20 de articole,
plus anexele plânsului.
La acest eveniment au participat:
inima,
ochii

și mâinile.
A absentat ultimul păcat.

Creierul și gura au simțit noul popor de săruturi
și alergau după fluturi.

Se recunoștea acordul dintre inimi
și se pretindea achitarea unor despăgubiri
singurătății.
Se înapoiază fetei
un litru de sânge de șacal

turnat prin spărtura aceea de glont.
După care, cusut și trimis înapoi pe front.
Ea își va lua revanșa pentru căldura coapselor,
iluminând cu un litru de sânge
străzile inimii oferite mulțimii.

Prevederile acestui acord îmi îngăduie
să fiu cât mai departe de mine.
Mint cei care spun
că m-am lovit de stele.
Vinovate sunt doar ninsorile mele.

Ultimul cal

Înainte de a muri, poetul
împarte luna săracilor. În vacanțe
câțiva adolescenți,
mai sensibili și suficient de triști,
vor beneficia și ei de cina sărăcăcioasă.

Înainte de a muri, asirul
împarte petrolul unor fundații nonprofit,
care se ocupă cu ocrotirea sinuciderii.

Câteva tone de gaz
vor ajunge în lămpile unor scribi
care vor comenta umbra acestui sentiment,
deja dat în urmărire de îngeri.
Indiferent de climă, sau azimut,
asirul împarte femeilor toată lumina de lut.

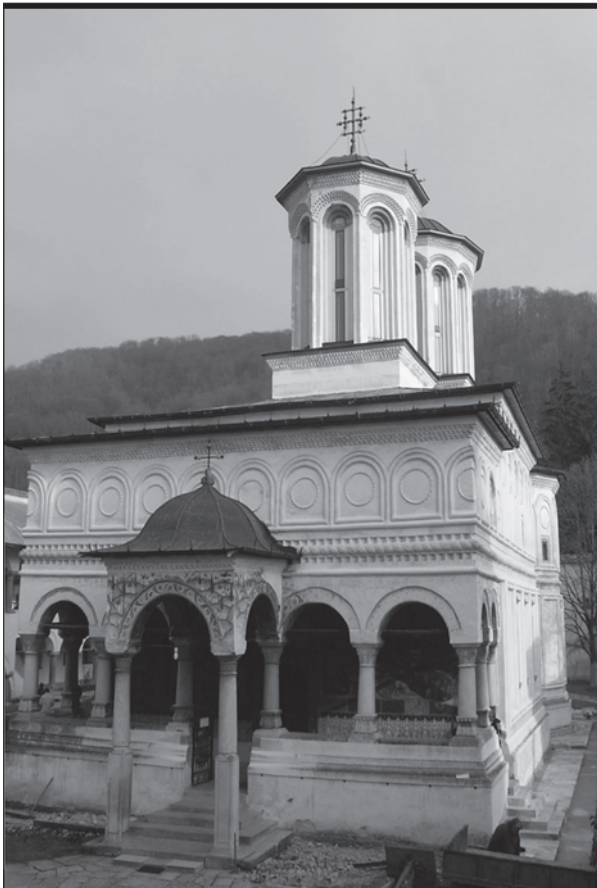
Viitorul rămâne domeniul unui surâs regal.

Absența renunță la ultimul cal
și pleacă acasă călcând pe fluturii
pe care luna, fiindu-i cald,
i-a dat jos de pe partea ei nevăzută.

Străinul

Înainte de a intra în casă ne scuturăm de cântece
și rămânem în tăcerea curată.
Ne ținem urechile lipite direct pe toamnă.
Deși frunzele luminau în culorile trufiei,
în ploconire îl așteptăm pe străin,
pe după gardul de nuiiele
și cu decorații în piept,
cu sare și vin.

Deși are mașină la scară
o vreme îl duc în spate,
vreme de-o seară.
Exagerarea este meseria mea de bază
și înainte de a intra în casă,
înalt cum este el,
îl punem să-și scuture tăcerea
și să rămână în spaima curată.

Trei zile am trăit o bucurie fără margini, într-o călătorie pe plaiurile Olteniei de sub munte, pașii purtându-ne pe aceste locuri unde se păstrează, de veacuri, atâtea monumente religioase ce se constituie într-o istorie a spiritualității noastre.

Gândul de a ne întâlni și noi cu străvechi așezămene de credință și spiritualitate ortodoxă – Curtea de Argeș, Murezi, Arnota, Bistrița – a fos al preotului paroh Doru Mihai Manea de la Ciochina.

Trei zile călători – un grup format din oameni mai în vârstă și copii de la Ciochina și Munteni Buzău – ziua întâi: Curtea de Argeș, Schitul Ostrov, Mănăstirea Cozia, Mănăstirea Turnu, Mănăstirea Bistrița; ziua a doua: Mănăstirea Polovragi, Horezu, Arnota; ziua a treia: Mănăstirea Surpatele, Mănăstirea dintr-un Lemn. Bucuriile se trăiesc mai intens împreună.

Primul popas – la Râmnicul Vâlcea. Am primit binecuvântarea P.S. Gherasim, Episcopul Vâlcei, originar din Munteni Buzău. Impresionantă grija ierarhului pentru cei din mijlocul cărora s-a ridicat: „A plouat acolo?” ne-a întrebat. Știa că vara fusese secetoasă. Impresionantă și structura spirituală a înaltului ierarh, la cei nouăzeci și unu de ani.

Ne-am minunat trei zile – 12, 13, 14 septembrie – pășind pe locuri unde au trăit domnitori iubitori

Lumina unei călătorii

de neam și de țară: Negoe Basarab, Matei Basarab, Constantin Brâncoveanu, cei care și-au înscris numele pentru veșnicie în istoria neamului, zidind biserici, tipărind cărți, jertfindu-și viața lor și a fiilor pentru păstrarea credinței strămoșești.

„Ce ți-a plăcut mai mult?” am întrebat. „Totul”. Ne-am minunat de zidurile bisericii Curtea de Argeș, dăinuind de peste cinci sute de ani (1512) și ale Mănăstirii Bistrița – Vâlcea, din 1490. În bisericele Mănăstirilor Arnota, Hurezi, Surpatele – monumente de arhitectură brâncovenească – se păstrează pictura originală, neretușată, realizată cu sute de ani în urmă, expresie a geniului artistic al zugravilor, meșteri desăvârșiți, hărăziți cu ceva în plus în meșteșugul lor.

La Mănăstirea Hurezi, cel mai reprezentativ monument al stilului brâncovenesc de arhitectură, ghidul a făcut să ne cutremurăm de jertfa domnitorului – martir Brâncoveanu, dar mai ales a mezinului care, trezit din frica îngrozitoare de cuvintele tatălui – „mai bine să mori de o mie de ori, decât să-ți renegi credința strămoșească” – a exclamat: „Vreau să mor creștin!” Ne-am întrebat cum a fost posibil ca Mateiaș, în vârstă de 11 ani, să prețuiască valoarea sufletului, jertfindu-și trecătoarea existență. Constantin Brâncoveanu, mărturisirea mai târziu secretarul său, Del Chiaro, l-a îndemnat: „Am pierdut tot, să nu ne pierdem sufletul.” Jertfa lui Mateiaș a fost curajul dobândit prin felul în care a fost crescut de părinții săi.

La Hurezi, doamna Maria, soția lui Brâncoveanu, avea un paraclis unde se ruga. Tot aici, mormântul pe care domnitorul – martir l-a pregătit în timpul vieții a rămas gol, dar sufletul lui a devenit nemuritor. Osemintele sale odihnesc în biserica Sf. Gheorghe Nou din București, „ca sfinte moaște de martir”. (Proloage, mai, 21) Complexul muzeal păstra, lângă cancelaria domnească, o sală de bibliotecă, pisană definind-o: „această casă cu hrană sufletească (ce) oferă iubitorilor masa prea înțeleaptă a cărților.” Cărțile donate de domnitor bibliotecii – spun cercetătorii – aveau autori pe Herodot, Hesiod, Euripide, Aristofan, Arhimede, Ana Comeana, Constantin Manasses – cărți de istorie, filozofie, literatură, drept (Lucian Roșu – Mănăstirea Hurez, Mic îndreptar de monumente istorice – Ed. Meridiane, 1968)

În a treia zi a călătoriei am participat la slujba Sfintei Liturghii la Mănăstirea Arnota. Ne-am rugat în toate bisericile, fiecare cum am știut, cum putut, cum am crezut. Picturile narative din naosul bisericii Arnota – „Rugăciunea din Grădina Ghetsimani” și „Sărutul lui Iuda” – mi-au rămas neșterse în minte. Am aflat pictată ca niciunde starea de smerenie, smerenia plină de măreție a lui Iisus și căderea lui Iuda, sugerate nu doar prin stări fizice, ci și prin intense trăiri interioare. Am trăit în toate cele trei zile starea de pioșenie. Tot grupul a păstrat o liniște tainică. Nimeni n-a îndemnat „Păstrați liniștea”. Și, taină ce mintea n-o poate pricepe, am auzit un bărbat mărturisind în grup: „De-acum știu să trăiesc altfel” Era dimineață, ziua a doua, după ce sărutasem moaștele Sf. Grigore Decapolitul, la Mănăstirea Bistrița – Vâlcea. Revelație?! Restaurare a ființei?! Nu cred că amăgire.

Și la Surpatele grupul a trăit o stare de transcendență, la Icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului.

Trei zile pe calea rugăciunii, a nădejzii, a iubirii, a împăcării... a minunilor nesfârșite.

În urmă cu patru decenii, în vara anului 1967, într-o excursie organizată de ONT, am ajuns la Putna, unde luminează de cinci veacuri Candela pa lespede de piatră unde odihnesc rămășițele pământești ale Soarelui Moldovei, Ștefan cel Mare, excursie când am privit cu ochii trupului lăcașurile ctitorite de voievod pe pământurile Moldovei. Atunci ne-am mirat, acum ne-am minunat. În septembrie 2008 am privit cu ochii sufletului chipurile sfinților din icoane, ascultând șoaptele zidurilor seculare ale bisericilor.

Atunci turiști, acum călători pe cale.

Candela credinței a rămas aprinsă și la Putna, și la Hurezi, și la Bistrița – Vâlcea, și în Maramureș, și în Dobrogea și în sufletul românesc. Și sperăm că va rămâne aprinsă în veac.

Elena Cârjan

Emisiunea săptămânală „Tănase și Dinescu”, pe care o puteți viziona pe un post de televiziune ce se autodefineste ca fiind de informații, ne bucură în continuare auzul și în dese rânduri chiar uzul rațiunii. Concepută probabil ca un dialog de cafea boemă, în aburi de bere blondă și fum dulceag de narghilea, acest tip de *e-misiune* face deliciul bășcălioșilor și coprofililor. Nimic nou în această afirmație, veți spune dumneavoastră, de vreme ce aceste două categorii sociale pot deveni la o adică chiar asociații profesionale cu statut, purtători de cuvânt și case de vacanță. T-ul și D-ul se completează reciproc într-un dialog ce nici măcar declarativ nu se vrea serios. Băieții sunt haiosi și bine dispuși. Au știința hlizitului de orice, oricând și oricum, în stilul inconfundabil al golănașilor de cartier. Pentru ei nimic nu pare suficient de important pentru a le atrage atenția la modul serios. De fapt, singura lor seriozitate e neseriozitatea și asta îi face dulci, buni de supt ca două acadele.

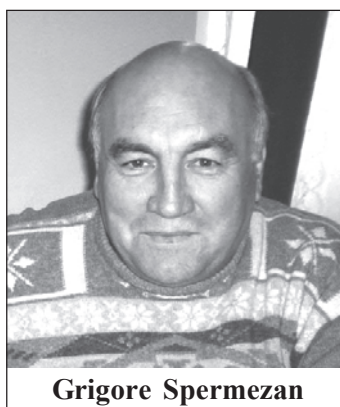
Pamflet cu pamfletiști

Îi privesc de fiecare dată și îi ascult tot mai rar. Nu am înțeles niciodată ce mă face să îi iubesc așa cum sunt. Să fie rădăcinile sloboziene ale poetului sau faptul că mă regăsesc în felul lor de a fi fără să fie, expresie a vocației de miștocari pe care o purtăm în sânge? Îmi recunosc invidia pentru puțința unora de a-și da cu părerea despre orice, habar neavând de nimic. La urma urmei, se dau în spectacol pentru că noi le cerem asta. Ne plac cârcotelile și cârcotașii. Ne justifică propria bășcălie și ne oferă iluzia că suntem la fel.

Ceea ce însă m-a făcut să-i aduc în discuție pe cei doi, nu a fost statutul lor de circari. E treaba lor cum își câștigă pâinea. Mai mult decât atât. De curând l-am urmărit pe Dinescu pregătind o rețetă culinară și mai apoi cântând. Cel puțin aparent, și-ar fi dorit să-l iau în serios. Prea târziu însă! Adevăratul

motiv este cuvântul c...t și felul melodios și lipsit de complexe în care este pronunțat de Dinescu. Din ce în ce mai des și mai rotund. Necunoscând reținerea, poet până în colon, cu mișcări ale buzelor de o grație aproape desăvârșită, bardul oferă bietului cuvânt c...t rezonanțe nebănuite. Recunosc că talentul joacă aici un rol esențial. Din nou spun că putem și noi și chiar o facem, dar nu ne iese (doamne ferește!) cum îi iese lui pe „sticlă”, la oră de maximă audiență, în fața femeilor, bunicilor și copiilor. Cele două silabe au în gura lui Dinescu complexitatea unui întreg univers, iar repetarea lor obsesiv-schizoidă, neînfricată și nerușinată, face din poet un adevărat erou civilizator. Conotațiile culturale ale cuvântului c...t nu pot fi cu ușurință deslușite fără intervențiile lămuritoare ale autorului. Și atunci te întrebi buimăcit dacă este vorba numai de talent, de inspirație creatoare și orizont cultural, sau de tainice mișcări sfincteroide. Oricum ar fi, să fie la ei acolo!

Dan Elias

Grigore Spermezan

FILOSOFIA PRACTICĂ A UNEI CĂRȚI DE REFERINȚĂ: „ETICA NICOMAHICĂ” A LUI ARISTOTEL

„Încăpute pe mâna cititorului, cărțile își au soarta lor”, intuia Terentianus Maurus cu milenii în urmă, aforismul acestuia, devenit de notorietate, fiind atribuit pe nedrept altor autori latini¹. Dacă acceptăm sâmburele de adevăr conținut în observația lui Terentianus, atunci trebuie să admitem că bună parte din opera lui Aristotel – care a lăsat posterității 145 de cărți, după lista lui Diogene Laertios – a avut un destin aparte, lucrări precum *Metafizica*, *Organon*, *Despre suflet*, *Politica*, *Etica nicomahică*, *Etica eudemică*, *Retorica* și încă multe altele constituind cărți de căpătâi ale științei și culturii universale. Cel care era numit cu venerație în Evul Mediu doar „Filosoful”, nemaivând nevoie de vreo altă referință, a lăsat posterității o moștenire culturală cu adevărat impresionantă, Stagiritul fiind „un întemeietor aproape universal, stând la începutul mai tuturor științelor” nu atât în sens istoric, cât sistematic, fiind concomitent nu doar un mare și profund cercetător al naturii, ci și un teoretician al retoricii, al poeziei, al moralei, al economiei, căruia logica și filosofia îi rămân mereu îndatorate².

Inițiator de sistem, Aristotel trasează prima elaborare etică coerentă din filosofia greacă, la care se vor raporta inevitabil toate eticile de mai târziu. Dintre cele trei tratate de morală atribuite acestuia de tradiția manuscrisă (*Etica nicomahică*, *Etica eudemică* și *Marea Etică*, ultima cunoscută și sub titulatura latinească de *Magna Moralia*), singurul al cărui autenticitate nu a fost niciodată pusă la îndoială este *Etica nicomahică*, poziție susținută și de Werner Jaeger în docta sa lucrare *Aristoteles* (Berlin, 1923), arată Stella Petecel, una dintre traducătoarele în limba română a acestei lucrări de referință³. Dar dacă despre etica Stagiritului s-a scris enorm de mult în lume, acest teren a rămas aproape neexplorat în România, observa recent universitarul bucureștean Valentin Mureșan, autorul primei tentative românești de comentariu la *Etica nicomahică* a lui Aristotel, lucrare de temelie a culturii europene. „În opinia majorității savanților – arată Valentin Mureșan – ea este cea mai importantă lucrare de etică a filosofului născut la Stagira și e considerată de unii contemporani drept <<cel mai influent tratat de filosofie morală scris vreodată>> (Terence Irwing). E o lucrare ce a dat substanță eticii medievale și a marcat începutul unui lung șir de opere, grupate în ceea se astăzi se cheamă <<etica virtuții>> sau <<etica neoaristotelică>>”⁴.

Problema centrală, abordată de la începutul *Eticii nicomahice*, este aceea a realizării Binelui: „Orice artă și orice investigație, ca și orice acțiune și orice decizie, par să tindă spre un anume bine; de aceea, pe bună dreptate s-a afirmat că binele este cel spre care aspiră toate”⁵. Putem observa că Aristotel are înțelepciunea îndoiielii filosofice, aceea de a nu fi tranșant într-o problemă atât de spinoasă, notând că acțiunile umane doar *par* a tinde spre un anume bine, fără a susține cu certitudine că realmente așa stau lucrurile, dar în realitate acceptând tacit punctul de

vedere că toate acțiunile noastre urmăresc dobândirea binelui. Metafizica lui este, în acest sens, *teleologică* sau *finalistă*, Aristotel considerând că în lume nici un proces nu decurge mecanic, ci numai în vederea unui anumit scop (*télos*) ori funcție de de îndeplinit. Conform viziunii sale, orice lucru își are un *télos* al său, de pildă, într-o sămânță este prefigurată dezvoltarea până la o anumită formă de plantă⁶. Prin înzestarea sa intelectuală, omul este și el „programat” pentru a se realiza ca ființă rațională. La întrebarea care este binele pentru om, spre ce tinde el, Stagiritul răspunde: este ceea ce omul caută prin însăși natura sa: fericirea (*eudaimonia*)⁷, răspuns pe care l-ar fi dat, aproape cu siguranță, orice grec din epoca sa.

Platon, la rândul său, se întreba care este *binele* spre care tinde comportamentul oricărui om, răspunsul său fiind acela că omul tinde spre cunoașterea Ideii de Bine. Pentru autorul dialogului *Republica*, acest principiu al Binelui este separat de lumea experienței noastre și de oamenii individuali, la el ajungându-se doar prin ascensiunea minții din lumea vizibilă în lumea inteligibilă. Pentru Aristotel însă, principiul binelui și dreptății sunt înscrise în fiecare om, acest principiu putând fi descoperit studiind esența naturii umane și fiind accesibil prin comportamentul de fapt din fiecare zi⁸. Binele pe care-l reclamă morala aristotelică este astfel depozat de orice aureolă metafizică de tip platonician, Aristotel respingând punctul de vedere al transcendenței pentru a-l substitui cu acela al imanenței. „Binele nu mai reprezintă în acest caz un principiu absolut și abstract, ci unul relativ, căci atunci când se referă la om, nu poate concepe un alt Bine decât *Binele uman*. Originea și finalitatea acestui Bine care se confundă cu fericirea nu trebuie căutate, așadar, într-o lume transcendentă, ci în limitele Cetății (...)”⁹.

La mare distanță în timp și în cu totul alte spații culturale, Spinoza lăsa posterității o *Ehtica more geometrico demonstrata*, etică deductivă inspirată de geniul lui Descartes, având ca model certitudinea de tip matematic. Cu greu însă am putea să-l acuzăm pe Stagirit că, la vremea sa, ar fi lăsat o etică deductivă și pur *a priori*. În privința arătării a ceea ce este binele pentru om, o astfel de problemă nu poate fi rezolvată cu exactitatea cu care poate fi rezolvată o problemă de matematică, obiectul eticii având o natură aparte întrucât e alcătuit de acțiunile umane, care nu pot fi determinată cu precizie matematică. „Așadar, omul instruit caută în fiecare gen doar gradul de precizie implicat de natura subiectului; căci a pretinde unui matematician argumente persuasive ar fi ca și când ai pretinde demonstrații abstracte unui orator”¹⁰. Cunoașterea descrisă în *Etica nicomahică* e doar una aproximativă, „inexactă”, dar utilă pentru atingerea scopului de educare a caracterelor cetățenilor. O cetate bună se ocupă de formarea caracterelor, una rea nu, subliniază Valentin Mureșan¹¹. Desigur, nu

ne situăm într-o perioadă a Atenei în care fascinația matematicii să-i subjughe pe toți filosofi, precum pe Platon, de aceea observația universitarului britanic contemporan Frederick Copleston ni se pare pertinentă: „(...) Etica lui Aristotel e în cea mai mare parte una a bunului simț, bazată pe judecățile morale ale ale omului văzut ca fiind bun și virtuos. Aristotel și-a conceput etica drept justificare și adaos la judecățile morale ale unui asemenea om, cel mai în măsură, spune el, să hotărască în asemenea probleme”¹². Ironic, Bertrand Russell nota, la rândul său, că *Etica nicomahică* poate avea succes la nivelul unor „cetățeni cumsecade și binecrescuți”, care cred că pot afla în lucrarea Stagiritului principiile care să le reglementeze conduita, dar că aceia care „aspiră la mai mult vor fi dezamăgiți”¹³.

Mai mult, acest bine omenesc poate fi individual sau al societății în ansamblul ei. Cu toate că binele este același pentru individ și societate, a înfăptui și apăra binele cetății este un lucru mai înalt și mai lăudabil, de unde reiese că morala nu poate fi despărțită de politică. Amândouă disciplinele intră în categoria înțelepciunii practice (*phronesis*), dar politica este superioară eticii, pe care o subordonează, aceasta pentru că vizează dobândirea binelui social, pe când etica este legată de binele individual. Orientarea generală a epocii clasice grecești era faptul că nu concepea individul decât integrat în colectivitatea reprezentată de *Polis*, cetatea-stat. Afirmarea acestui punct de vedere constituie laitmotivul și perspectiva fundamentală din care sunt abordate problemele moralei aristotelice în privința scopului și mijloacelor conduitei morale¹⁴. Dacă în India nu erau rare cazurile în care acela care voia să se desăvârșească – după ce și-a făcut datoria față de familie și societate - se retrăgea în solitudine, în Grecia nu există această idee de a părăsi cetatea, filosofi greci desfășurându-și întreaga activitate în cetate și sub imperiul legilor ei. Acestora le este străină ideea retragerii într-o pustie iluzorie, unde să se desăvârșească independent de concetățenii lor, ei simțindu-se atașați de *Polis*, cetatea grecească și oamenii ei, al căror bine și perfecționare le urmăreau continuu. „Polis andra didaskei” (*Cetatea face pe om*), scrie poetul Simonide (fr. 53), *Sophos*-ul grec fiind omul care trăiește prin *Polis* și pentru *Polis*, iar mentalitatea că numai viața în cetate îl poate forma pe om cu adevărat este o trăsătură distinctivă a democrației grecești¹⁵. Această concepție nu-i aparține doar lui Aristotel, ci tuturor înțelepților și filosofilor greci de dinaintea lui și o bună parte de după el, dar Stagiritul este acela care a subliniat că „întovărășirea în societate” nu este numai natură a omului, ci condiția absolută a umanității sale, individual sporind ontologic doar în cadru social: „Din toate acestea se vede că statul este o instituție naturală și că omul este prin natura sa o ființă socială, pe când antisocialul prin natură, nu datorită unor împrejurări ocazionale, este ori un supraom, ori o fiară, ca acela batjocorit de Homer”¹⁶. Omul nu este nici zeu, nici fiară, dar cu toate acestea poate deveni asemenea fiarelor atunci când își întrebuințează greșit proprietăți precum inteligența și voința fermă, omul fiind ființa cea mai nelegiuită atunci când este lipsit de lege și dreptate. Or, statul garantează legea și asigură dreptatea pentru toți, deci statul este necesar și anterior individului, argumentează Aristotel. A-ți iubi cetatea și a te simți implicat în toate problemele ei este o dovadă de virtute. Dar un atare „patriotism local” va apărea ca desuet atunci când stoicii vor considera că, în fața rațiunii, trebuie să dispară

(continuare în pag. 11)

FILOSOFIA PRACTICĂ A UNEI CĂRȚI DE REFERINȚĂ: „ETICA NICOMAHICĂ” A LUI ARISTOTEL

(urmare din pagina 10)

deosebirile dintre oameni, dintre neamuri și popoare. Patria nu se limitează la zidurile unei cetăți, ea este lumea, maxima lui Seneca „Patria înțeleptului este pretutindeni” fiind prima manifestare doctrinală a cosmopolitismului¹⁷.

Dar dacă orice formă de cunoaștere și orice opțiune tind spre un bine oarecare, crede Aristotel, atunci trebuie arătat care este binele pe care-l vizează viața politică și care este binele cel mai înalt dintre toate în domeniul vieții practice. „Asupra numelui, desigur, aproape toți sunt de acord, căci și mulțimea, și spiritele elevate, îl numesc fericire și sunt de părere că a trăi bine și a te bucura de succes sunt același lucru cu a fi fericit; dar în legătură cu ce anume este fericirea părerile sunt contradictorii și mulțimea nu o explică la fel cu învățații”¹⁸. Universitarul britanic Christopher Kirwan arăta că întrebarea „Cum s-ar cuveni să trăim?” sau „Ce face dintr-o viață de om o viață care merită să fie trăită?” surprinde problema fundamentală a filosofiei antice a moralei, lăsată moștenire tuturor urmașilor de către Socrate și Platon, urmași care – ca și Socrate – nu au deosebit-o de întrebarea „Care este cel mai mare bine pentru ființa umană?”¹⁹

Dacă însă acceptăm, alături de Aristotel și conaționalii săi, că fericirea este scopul vieții oamenilor, constatăm că o atare concepție nu ne duce prea departe, aceasta pentru că oameni diferiți au concepții foarte diferite asupra fericirii. Unii o identifică cu plăcerea, alții cu bogăția, alții cu onoarea etc., în atare împrejurări fiind greu de găsit un numitor comun a ceea ce se consideră fericirea. Ca și cum n-ar fi fost destul că oameni diferiți au opinii diferite asupra acestui subiect, același om poate înțelege prin fericire diferite lucruri în diferite momente ale vieții. Dacă el este bolnav, fericirea poate însemna sănătate, la fel cum pentru omul sărac fericirea ia chipul bogăției, spre care el aspiră să acceadă. Cum poți căuta fericirea, dacă nu știi ce este aceasta și nici unde să o cauți pentru a o afla și dobândi? Este greu ce crezut astăzi că poți fi fericit ducând o viață plină de privațiuni, dar plăcerea este un scop mai degrabă pentru sclavi decât pentru oamenii liberi. Oricum, dacă fericirea este scopul vieții și este ceea ce caută toți, neexistând nimic mai de preț pe pământ, atunci ea trebuie să conștie în acțiune și să excludă suferința. Fericirea este *scop* pentru că este căutată pentru sine și nu pentru altceva sau în vederea a altceva, ea e dorită „pentru sine”, fiind considerată superioară acelor lucruri care sunt dorite în vederea al altceva. Ne dorim să avem inteligență, plăcere, onoare etc., dar aceste lucruri sunt dorite atât pentru sine, cât și pentru că, prin mijlocirea lor, am putea dobândi fericirea. Lucruri precum bogăția, flautele sau instrumentele în general ne interesează doar de dragul altora, nefiind scopuri perfecte, dar binele suprem este un asemenea de scop. „Astfel încât, dacă există un singur scop perfect, acesta trebuie să fie cel căutat de noi; iar dacă există mai multe, atunci el este cel mai desăvârșit dintre toate. Or, noi considerăm că ceea ce este dorit pentru sine reprezintă un scop mai desăvârșit decât ceea ce este dorit pentru altceva și ceea ce niciodată nu este dorit pentru altceva este mai desăvârșit decât ceea ce este dorit pentru sine și pentru altceva.. Rezultă deci că desăvârșit în mod absolut este scopul urmărit întotdeauna pentru sine și

niciodată pentru altceva. Un asemenea scop pare să fie fericirea: pe ea o dorim întotdeauna pentru sine și niciodată pentru altceva (...)”²⁰. Fericirea se numără printre bunurile demne de onoare și desăvârșite, fiind un principiu, căci în vederea principiului îndeplinim cu toți toate celelalte lucruri, iar principiul și cauza binelui le considerăm demne a fi onorate și divine²¹.

Admițând, împreună cu Aristotel, că fericirea este o activitate a ființei umane în determinarea ei concret-istorică, trebuie să ne întrebăm care este acea activitate specifică numai omului. A trăi nu este specific doar omului (și plantele trăiesc), la fel cum a te hrăni sau a te înmulți sunt proprii și altor animale, câinii sau caii nefiind străini de aceste activități. Fără a intra amănunțit în problemele psihologice abordate de Stagirit, dar precizând că etica sa pleacă de la structura sufletului și a intelectului uman, vom arăta că pentru el există trei *funcții* ale sufletului: *vegetativă*, *senzitivă* și *intelectivă*, ultima fiind proprie doar omului, iar cea senzitivă tuturor ființelor vii. Omul posedă și funcțiile vegetativă și senzitivă, dar ceea ce îl diferențiază pe acesta de plante și de ființele vii este funcția intelectivă. La limită, pentru Aristotel există două fenomene psihice esențiale: *sufletul senzitiv* (senzații, percepții, reprezentări) și *sufletul intelectiv* (intelectul). Sufletul intelectiv operează cu formele inteligibile, având rolul de a judeca, de a proba sau de a respinge imaginile pe care le primește de la simțuri. El este acela care deosebește binele de rău, plăcutul de neplăcut, evită ceva și alege altceva, dar și ceea ce nu ține de acțiune (nu e practic), adică distinge adevărul de fals. Intelectul este gândire intuitivă și gândire discursivă, ambele forme constituind cunoașterea teoretică. Intelectul și dorința determină împreună acțiunea morală sau, altfel spus, sunt surse (temeiuri) ale acțiunii (practicii) morale, viața practică diferind de „viața inteligibilă” sau de cunoașterea speculativă²².

Concepând fericirea ca o activitate a omului, Aristotel se întreabă care este acea activitate specifică doar omului. Dacă am spune că aceasta se referă la dobândirea senzațiilor, la creștere sau la reproducere, devine evident că răspunsul este eronat, astfel de manifestări aparținând – așa cum am arătat - și altor făpturi inferioare omului. Există însă o activitate specifică numai omului, anume activitatea rațiunii sau activitatea conformă cu rațiunea și trebuie să admitem că aceasta este o activitate virtuoză. Prin filieră latină, termenul grecesc de *areté* a fost tradus prin „virtus”, el însumând trăsăturile ce desemnează valoarea intrinsecă a individului, capacitatea sa de a excela în orice domeniu. O caracteristică a tuturor acțiunilor bune este aceea că ele au o anumită *ordine* și *măsură*, în viziunea lui Aristotel virtutea fiind concepută ca o *cale de mijloc* dintre extremele considerate vicii, unul fiind viciul prin exces, celălalt viciul prin lipsă. Dar găsirea acelei „căi mediane” între extreme nu este deloc o treabă simplă, concede vestitul filosof grec.

Înțeleasă drept cel mai mare bine pentru om, fericirea nu poate fi decât exercitarea și îndeplinirea *funcției* de om, aceea de ființă rațională. Dacă fericirea constă în a fi virtuos, aceasta înseamnă „activitatea sufletului conformă virtuții” sau activitatea virtuoză, termenul de virtute (*arete*) trebuind luat în sens larg, ce cuprinde atât virtutea

intelectuală (*dianoetică*), cât și virtutea morală (*etică*). Virtutea morală, spune Aristotel, constă în controlul rațional al al dorințelor și poftelor iraționale ale sufletului. Virtuți precum curajul, moderația, dreptatea, respectul de sine, generozitatea etc. sunt dezvoltate prin practică până la transformarea lor în obișnuințe, căci - notează el cu înțelepciune - „devenim drepti făcând acte de dreptate”. Stagiritul mai precizează că, pentru a-și merita numele de fericire, aceasta trebuie să fie prezentă pe parcursul întregii noastre vieți, nu doar pentru câteva scurte momente ale vieții. La fel cum „cu o rândunică nu se face primăvară”, o zi sau un scurt răstimp de activitate plăcută nu pot face pe cineva cu adevărat fericit. Sociologul român Petre Andrei arăta că filosofii și eticienii din antichitate au considerat fericirea ca un fenomen individual și dependent numai de individ, pe când în timpurile mai noi fericirea a fost pusă în legătură cu societatea²³.

În eruditul său *Comentariu la Etica Nicomahică*, Valentin Mureșan arată că noțiunea aristotelică de „bine” poate fi mai bine înțeleasă dacă apelăm la noțiunea de „funcție” (*ergon*) sau *activitate caracteristică*, termen sistematic ambiguu înțeles diferit de aceia care au abordat lucrările Stagiritului, tradus cu „act”, „activitate”, „lucrare” de Stella Petecel, Roger Crisp îl traduce cu „activitate caracteristică”, D. Ross, T. Irwing și C. Mezzarelli, C. Kirwan cu „sarcină” (*task*), iar S. Bezdechi cu „operă”. Valentin Mureșan opinează că este dificil de găsit cuvântul românesc echivalent al grecescului „*ergon*”, care poate însemna în contexte diferite *producție* sau *sarcină*, *produs*, *acțiune*, *activitate*, *funcție* sau *activitate caracteristică*, dar optează pentru termenul de „funcție”. Lucrând pe textele Stagiritului, cercetătorul român arată că noțiunea de *funcție* nu e independentă de aceea de *cauză finală*: „Cauza finală a unui lucru este *funcția* pe care o îndeplinește” (*Metafizica*, III, 4) sau „Funcția fiecărui lucru este scopul său” (*Etica eudemică*, 1219 a, 8). Aristotel consideră că *toate lucrurile au o funcție specifică (ergon)*. Funcția sau activitatea caracteristică a unui flautist este aceea de *a cânta din flaut*, cea a ochiului de *a vedea*. Această funcție caracteristică este chiar *cauza finală* a lucrurilor, un anume *scop esențial*, care arată în vederea a ce există lucrul respectiv. Dacă auzul este funcția urechii, el este și cauza sa finală pentru că răspunde la întrebarea *în vederea a ce există urechea*²⁴.

Cum omul este ființă rațională, într-un anume fel o fărâma de divinitate, una dintre funcțiile sale este aceea de a-și exercita rațiunea., expresie a binelui suprem pe care-l poate dobândi. Dacă fericirea este activitatea conformă cu virtutea, este normal să fie conformă cu virtutea cea mai înaltă, iar aceasta trebuie să fie a părții celei mai înalte din noi. Intelectul (*nous*) are capacitatea de a înțelege a realităților frumoase și divine, de unde reiese că activitatea intelectului – el însuși divin sau ce avem mai divin în noi – în conformitate cu virtutea proprie trebuie să reprezinte fericirea perfectă. Or, conformă cu virtutea este o viață serioasă și nu una petrecută în joc, lucrurile serioase fiind superioare celor vesele și amuzante, iar activitatea cea mai serioasă aparține părții celei mai elevate din om și a omului cel mai elevat. Fericirea perfectă este activitate

(continuare în pagina 12)

FILOSOFIA PRACTICĂ A UNEI CĂRȚI DE REFERINȚĂ: „ETICA NICOMAHICĂ” A LUI ARISTOTEL

(urmare din pagina 11)

contemplativă (*theoria*), Aristotel considerând că zeii înșiși pot fi închipuiți doar ca ființe vii și active care se bucură de activitatea contemplativă, prin excelență fericită. De aceea, dintre activitățile umane, aceea care se înrudește cel mai mult cu activitatea divină prin natură și origine este sursa celei mai mari fericiri, filosoful fiind în acest sens privilegiat. Cum celelalte viețuitoare, înafară de om, nu participă la nici un fel de contemplare, rezultă în mod firesc că ele nu cunosc fericirea. Filosoful însă este cel mai independent și mai fericit dintre oameni, înțelepciunea sa speculativă sau filosofică (*sophia*) constituind virtutea perfectă, a cărei activitate constituie treapta cea mai înaltă a fericirii. Dacă *eudaimonia* peștelui constă în posibilitatea de a înota nestingherit în apă, cea păsării de a putea zbura liber în văzduh, *eudaimonia* specific umană constă în utilizarea la maximum a capacităților intelectuale, aceste daruri divine de care se bucură fiecare om.

Spre deosebire de virtuțile morale, virtuțile intelectuale constau în contemplarea adevărului științei, artei, filosofiei, rațiunii intuitive sau eticii. Dacă fericirea constă în împlinirea propriei naturi, cea mai mare fericire constă în îndeplinirea celui mai nobil aspect al naturii umane: contemplarea adevărului. Viața contemplativă este ultimul bun și cea mai cea mai mare fericire a omului, în această privință, Aristotel fiind de acord cu maestrul său, Platon. Idealul vieții contemplative a devenit unul dintre cele mai importate influențe avute de Stagirit asupra vieții intelectuale a Bisericii, pentru care contemplarea lui Dumnezeu este suprema fericire a omului²⁵. Dar marele gânditor grec se întreba dacă o viață precum aceea concepută pentru filosofi nu ar depăși condiția umană, aceea de ființă duală, trăitoare în orizont pământean dar aspirând la transcendent.

Viitorul omului e mereu deschis și constă în a imita divinitatea, substituindu-se atât cât e posibil, perfecționându-se pe sine și lumea înconjurătoare. Omul este născut pentru a acționa în viața și în lumea pământeană. „Idealul aristotelic din *Etici* nu este nici cel al vieții contemplative, nici cel al vieții active, ci, cum s-ar spune, un <<ideal al vieții mixte>>, contemplativă și totodată activă, același tip uman întrunind în el filosoful și omul integrat în societate. Morală a spiritului, morală lui nu este mai puțin morală a omului, privit în totalitatea aptitudinilor sale”²⁶.

Într-o epocă grăbită și bulversantă precum aceea pe care o parcurge societatea românească de azi, în care s-a produs o răsturnare a tablei de valori și nu regăsim *sensul* vieții, s-ar părea că evocarea *Eticii nicomahice* este inutilă. Ce ne-ar putea spune nouă, oameni ai zilelor noastre, o carte concepută în urmă cu aproape 2400 de ani? Trăim vremuri tulburi și preocupările noastre prioritare sunt de natură materială, parcă pentru a-i da dreptate lui Aristotel că oamenii trebuie mai întâi să trăiască și abia apoi să trăiască frumos. Prinși în vârtejul existenței cotidiene, suntem antrenați într-un ritm de viață stresant și încercăm să ne adaptăm într-o lume lume trepidantă, tot mai greu de înțeles. În această perioadă

de profunde transformări sociale se resimte cu acuitate nevoia de *repere* care să ne ghideze existența cotidiană. Dar această carte veche și atât de celebră a Stagiritului ni se adresează și nouă, contemporanilor, oferindu-ne un mod de viață demn de trăit, asupra căruia trebuie să reflectăm, arată Valentin Mureșan: „viața care merită *într-adevăr* să fie trăită e viața în care omul aspiră să-și dezvolte și să-și dezvolte calitățile *distinctive* ca ființă umană, adică acelea care-l leagă mai degrabă de divinitate decât de animalitate, și acestea sunt cele *intelectuale*; în viață merită să aspiți în ultimă instanță spre cunoaștere, spre creația intelectuală și artistică, să fii, pe cât poți, un <<om instruit>> (1094 b, 24). Căci floarea unei societăți civilizate – *vedetele* sale veritabile – au fost întotdeauna *campionii* creației intelectuale (de la filosofie și artă și până la inginerie); numai grație lor a progresat omenirea. Și chiar dacă nu reușești să te ridici mai mult, merită să aspiți!”²⁷

¹ Terentianus Maurus: „Pro captu lectoris, habent sua fata libelli” (apud *Mic dicționar enciclopedic*, ediția a II-a, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978, p. XIII).

² Gheorghe Vlăduțescu, *Filosofia în vechea Grece*, 1984, Editura Albatros, București, pp. 304-305.

³ Apud Stella Petecel, „*Datoria*” de a fi fericit, Introducere la Aristotel, *Etica nicomahică*, Introducere, comentarii și index de Stella Petecel, Ediția a II-a, Editura IRI, București, 1998, p. 9.

⁴ Valentin Mureșan, *Comentariu la Etica nicomahică*, Ediția a doua revizuită, București, Humanitas, 2007, p. 9.

⁵ Aristotel, *Etica nicomahică*, op. cit., I, 1094 a.

⁶ „Aristotel pleca de la premisa că orice lucru, de la cel mai mic fir de praf până la cerul înstelat, conține în sine un fel de cip de computer programat, care îi dirijează dezvoltarea spre un anumit scop” (Robert Zimmer, *Filosofia – De la Iluminism până azi*, Editura All Educațional, București, 2003, p. 13).

⁷ T. Z. Lavine, *From Socrate to Sartre – The Philosophic Quest*, Bantam Books, New York * Toronto * London * Sydney * Auckland, 1989, p. 73.

⁸ Samuel Enoch Stumpf, *Philosophy – History & Problems*, Third Edition, McGraw – Hill Book Company, 1983, p. 96.

⁹ Ernest Stere, *Din istoria doctrinelor morale*, Editura Polirom, Iași, 1998, p. 93.

¹⁰ Aristotel, *Etica nicomahică*, op.cit., 1094 b, 24 – 27 (trad. rom. p. 31).

¹¹ Valentin Mureșan, *Comentariu...*, op. cit., pp. 346-348.

¹² Frederick Copleston, *Istoria filosofiei, vol. I, Grecia și Roma*, București, Editura All, 2008, p. 300.

¹³ Bertrand Russell, *Istoria filozofiei occidentale*, vol. I, Editura Humanitas, București, 2005, p. 192.

¹⁴ Ernest Stere, *Din istoria doctrinelor morale*, op.cit., p. 93.

¹⁵ Anton Dumitriu, *Cartea întâlnirilor admirabile*, 1981, Editura Eminescu, București, pp. 238-239.

¹⁶ Aristotel, *Politica*, Editura Antet, f. a. (ediția actualizează lucrarea *Politica*, apărută la editura *Cultura Națională* în anul 1924, traducere de El. Bezdechi), I, 1, 9.

¹⁷ Ernest Stere, *Din istoria doctrinelor morale*, op.cit., p. 108.

¹⁸ Aristotel, *Etica nicomahică*, op.cit., 1095 a, 18 – 22 (trad. rom. pp. 31-32).

¹⁹ Cristopher Kirwan, *E de ajuns să fii fericit? – Vechii greci despre cum s-ar cuveni să trăim*, Editura Paideia, 2004, p. 10.

²⁰ Aristotel, *Etica nicomahică*, op.cit., 1096 a, 29-36, 1097 b, 1-2.

²¹ Idem, 1102 a, 1-5.

²² Apud Gh. Al. Cazan, *Introducere în filosofie – Filosofia antică-Filosofia medievală-Filosofia modernă până la Kant*, Editura Universitară, București, 2006, pp. 272 – 283.

²³ Petre Andrei: *Problema fericirii – Fundamentul său etico-sociologic*, în *Opere sociologice*, vol. I, București, 1973, Editura Academiei Republicii Socialiste România, p. 370.

²⁴ Valentin Mureșan, *Comentariu la Etica nicomahică*, op. cit., pp. 56 – 57.

²⁵ T. Z. Lavine, *From Socrate to Sartre – The Philosophic Quest*, op. cit., pp. 74 -75.

²⁶ Stella Petecel, „*Datoria*” de a fi fericit, Intro

²⁷ Valentin Mureșan, *Comentariu la Etica nicomahică*, op. cit., p. 364.

ADRIA BĂNESCU

**Baladă către țara
verdelui intens**

Să treci hotarul ce se pierde
Din ceardaș spre albastrul vals
Zărești tărâmul fără fals
Al Împăratului cl Verde;
Când frații Grimm dădură sens
Poveștii: adevăr de piatră
Puțin au spus pe cât se-arată
În țara verdelui intens.

De-aici s-au ridicat titanii
Precum pădurile ce-i cer
Cu vârfurile pâ'n la cer
Din munții ce-nvechiră anii.
Prin org ace respiră dens
Cu Bach adânc-răscolitorul
Înalt s-a rânduie izvorul
În țara verdelui intens.

Cum uriașului din Bonn
Vioara-i săgetă auzul
În Wagner s-a născut refuzul
De cântec fără aștrii-n ton;
Misterele rostesc imens
Prin Goethe, Steiner, când închină
Inițierea în Lumină
În țara verdelui intens.

Ar fi adaos de nonsens
Să-ncerci să dai sine putere
Unui popor de-albine miere
În țara verdelui intens.

Balada minciunii

Că fiecare-i face curte
Deși cu ușurință-o sameni,
E cunoscută printre oameni
În sprijin pe picioare scurte.
Din depărtare majestuoasă
Salvează-nsemnele regale
Preavicios-imperiale
Și regele cu ea la masă!

De actualitate,-n vogă,
Clădește-averi, conturi rotunde,
Cu Belial pășind-pătrunde-
‘N biserică și sinagogă;
Sunt mulți cei ce și-o fac mireasă
Și-o duc cu-alaiul la altar
Cu dracu-n frunte-lăutar
Și regele cu ea la masă!

Politica-îi e soră bună
Cu proxeneții ei de-o seamă
Ce-mproșcă sus-numita zeamă
De cum îi tună și-I adună.
Asceți făr' de odihnă lasă
Sub biciul său ca miei să piară
Dar arvunit de crunta-i gheară
Și regele cu ea la masă!

Pe-al său fundal perdeaua trasă:
Chiar poezia – pot să zic –
Implică un scenariu mic –
Și regele cu ea la masă!

AUGUSTIN MOCANU

CÂTEVA CUVINTE DESPRE COLINDAT ȘI COLINDE ÎN SPAȚIUL JUDEȚULUI IALOMIȚA *

I. Date generale

Prin întindere geografică, cuprinzând toate teritoriile locuite de români, prin rezistență în timp din preistorie până în zilele noastre, prin bogăție, varietate și frumusețe, colindatul a fost și mai este încă în unele zone datina agrară românească cea mai importantă.

În așezările rurale tradiționale, la colindat – veritabil spectacol teatral, muzical, literar și coregrafic cu funcții magico-rituale și ceremoniale – participa toată suflarea localității: *De la cel cu ȧța-n gură/ Pân’ la cel cu barba sură*.

Colindatul românesc a cunoscut trei forme: colindatul cu măști, care conține aspectele cele mai arhaice ale datinei, colindatul copiilor sau Moș-Ajunul și colindatul adulților, reprezentat cel mai bine de cetele de feciori. Fiecare formă de colindat și segment de vârstă care se implica avea rolul și locul bine definite de normele nescrise ale tradiției și se manifesta de o manieră specifică.

Colindatul propriu-zis, în cadrul căruia se respectau cu sfințenie toate prescripțiile privitoare la organizarea, pregătirea, desfășurarea și încheierea datinei, întregul ei ritual, repertoriul de colinde și urări, constituia apanajul cetei de feciori, una sau mai multe în fiecare localitate, în funcție de mărimea comunității și de obișnuința locului, cerută de tradiție.

Și în spațiul de azi al județului Ialomița, ca peste tot la români, flăcăii colindau în cete dinainte constituite. Fiecare ceată avea un casier. El organiza colindătorii, programa repetițiile, încasa darurile în bani oferite de gazde, și răspundea de împărțirea corectă a acestora. Un cetaș numit “iapa” aduna, ducea și depozita la o casă stabilită din vreme celelalte daruri primite: colaci, carne, brânză, vin etc., care urma să fie consumate în comun la petrecerea ce urma să aibă loc la încheierea colindatului.

George Burlacu /3/, vorbind de anii adolescenței petrecuți la sat, descrie viu și colorat cum decurgea colindatul: “Mi-amintesc că urătorii, la sosirea în fața casei uratului, întrebau mai întâi câți copii sunt în casă și numele acestora. Astfel, după ce “ziceau” colindul casei, colindau pe fiecare copil, atribuindu-i una din poveștile-colinde, în chip fie de vânător, fie de cerbi, fie de lei, fie de zimbri, pentru băieți, și de fecioare neprihănite, pentru fete, colindătorii amuzându-se să împerecheze băieții și fetele din vecini după imaginația lor.”⁽¹⁾

Autorii cărții *Cântece de pe Ialomița* /4/, referindu-se la colinde și colindat, observau că numai în zona Călărașii Vechi (azi în județul Călărași), datina se mai păstrează. “În rest obiceiul a dispărut sau textul s-a redus considerabil, oamenii susținând că nu mai importă conținutul celor spuse și că trebuie terminat cât mai repede cântecul.

Emoția veche a dispărut și ea, fiind doar una de noutate pentru copii, căci pe seama lor a fost lăsat colindul.” /4,p.V/ Este foarte clar. Obiceiul și-a pierdut funcția magico-rituală și ceremonială care i-a dat naștere odinioară, poate, cu milenii în urmă. Flăcăii și maturii l-au părăsit și-l mai păstrează numai copiii. Bineînțeles că o exprimare atât de dură și de tranșantă nu redă adevărul despre un fenomen de cultură populară atât de vechi și de complex cum e colindatul. În unele zone și localități, preluând modelul transmis prin radio și televiziune, datina își schimbă funcția, devenind obiect de spectacol și ocazie de distracție. Foștii oficiali și adesași ai colindului, ascultă și privesc, nu participă direct cum se întâmpla până după ultimul război. În Vlădeni, de pildă, în urmă cu treizeci

de ani exista un grup de colindători care a participat la Festivalul de Datini și Obiceiuri de Iarnă din Sighetul Marmației, la 21-24 dec. 1978. În 1995, colindătorii din Giurgeni au luat parte la Festivalul “Colinda” din Republica Moldova.

Aceiași autori sunt de părere că: “Dacă obiceiul se retrage în timp, rămâne textul /în măsura în care există înregistrări și cărți, zicem noi/ care pune la dispoziție o bogăție de idei și sentimente.” /4, p.V/

În continuare, prezentăm sumar colindatul în comuna Scânteia, după o relatare recentă, care se referă la anii 1968-1975.⁽²⁾

La Scânteia se constituiau mai multe cete de flăcăi, prieteni de 18-19 ani. Fiecare ceată era compusă din câte nouă inși, care se numeau colindători, simplu, nu ceată sau grupă. Învățarea colindelor avea loc în ultimele trei săptămâni de dinainte de Crăciun. Tinerii învățau individual textele care fuseseră scrise de către un bătrân cunosător. Deoarece colindele sunt cam lungi, fiecare colindător învăța numai versetele pe care urma să le cânte el. Flăcăii se întâlneau seară de seară pentru repetiții. Nu exista o casă anume pentru aceasta, ci se adunau pe rând la fiecare. Repetau între orele 20 și 23 în toată seara ca să poată cânta frumos și să le placă celor colindați. Gazda casei îi ospăta bine pe flăcăi cu friptură și alte preparate de porc, căci era perioada sacrificării tradiționale a acestor animale crescute anume pentru sărbătorile de iarnă, și, de asemenea, cu vin roșu, așa că pe lângă repetiție se desfășura și un chef mic pe plăcerea tinerilor. Repetițiile se făceau exact cum urma să cânte în timpul colindatului: fiecare ins cânta partea lui apoi toată ceata interpreta refrenul în cor.

Funcția de conducător al cetei, fără ca aceasta să fie oficializată de tradiție, era îndeplinită de un flăcău desigur, cunosător al obiceiului, priceput, autoritar, respectat, căruia i se zicea “casierul”.

Desfășurarea colindatului începea cu Moș-Ajunul. În noaptea de Crăciun – 24-25 decembrie – cetele de flăcăi treceau pe la toate casele cu fete de măritat. Se așezau la fereastră și strigau: *Bună dimineața la Moș-Ajun!* Tatăl fetei, respectiv gazda casei ieșea în întâmpinarea colindătorilor și le oferea în dar 5-10 litri de vin, pe care flăcăii îl strâneau în damigene și îl duceau la casa unuia dintre ei.

Cetele umblau cu colindul, adică se duceau de cântau, în prima și în a doua zi de Crăciun, de pe la orele 9 până pe la orele 17. Se cântau colinde la toate casele. Ceata de colindători era dăruită cu bani pe care îi aduna casierul și erau împărțiți între membrii cetei în fiecare seară după ce se lăsau de colindat.

Încheierea sărbătorească a datinei se făcea prin petreceri organizate seara, în prima și a doua zi de Crăciun, după ce nu se mai mergea cu colindatul pe la case. În prima seară se petrecea cu vinul adunat de Moș-Ajun. În a doua zi de Crăciun, tot seara, petrecerea era mai bogată. Se mânca, se bea vin. După ce chefuliau, tinerii se duceau la “Ziua intimă”, un bal organizat de cetele de flăcăi la căminul cultural. Aici erau invitate să participe și fetele, des însoțite de mame. La bal numai se dansa, nu se mai consuma nimic.

Cu banii adunați la colindat, flăcăii organizau balul, plătind muzicanții, taxa de spectacol la primărie și chiria căminului cultural.

Atras de colinde și stârnit de curiozitate, cunoscând din lecturi că repertoriul colindelor din Ialomița este unul dintre cele mai interesante din toată Muntenia și posedând oarecare cunoștințe despre acest gen de creații folclorice, am alcătuit volumul de față în care m-am străduit să adun cât mai multe colinde din spațiul

de astăzi al județului Ialomița al cărui locuitor am devenit la începutul lunii septembrie 1998.

Căutând, am aflat că s-au cules și publicat, destul de des, colinde din județul Ialomița. Au apărut în volume la intervale de unul, două, trei decenii de-a lungul întregului secol al XX-lea (în 1910, 1934, 1946, 1969, 1971, 1977, 1979) și în primii ani ai secolului nostru (2006 – nu mai puțin de patru cărți). Este sigur că și presa locală a tipărit astfel de creații. Avem date certe că în județ există persoane care posedă colecții particulare de folclor în care se găsesc și colinde. Noi am intrat și am adus date de acolo de unde am avut acces.

În urma investigațiilor întreprinse, am descoperit 201 cântece de colindat înregistrate ca originare din localități ale județului nostru. În condițiile în care am lucrat, până în prezent au ajuns în posesia noastră 178 de creații: 166 colinde, 7 plugușoare, 4 sorcove și un text dramatic – toate provenind din surse tipărite. Nu am avut acces la 23 de piese despre a căror existență avem date certe. Din acestea: 17 se găsesc în Arhiva Institutului de Etnografie și Folclor “Constantin Brăiloiu” din București și 6 sunt în tipărituri la care nu am avut acces.

Socotim că, pentru a ușura orientarea în interiorul cărții, o prezentare sumară a datelor tehnice ale ei este necesară.

Orice colecție de folclor, în special una de gen cum este cea de față, e bine să fie structurată pe baza cercetărilor privitoare la clasificarea tipologică a genului în cauză. Pornind de la această cerință, am organizat cartea noastră pe categorii, tipuri și subtipuri de colinde, urmând modelul dat de Monica Brătulescu în *Colinda românească*, 1981, partea a doua cu titlul: *Index tipologic și bibliografic al colindei* (p.159-318), singura lucrare de acest fel despre existența căreia știm. În corpul cărții, categoriile de colinde sunt numerotate cu cifrele romane utilizate de autoare, denumirile s-au scris cu litere majuscule aldine, tipurile și subtipurile au fost însemnate cu cifre arabe iar numele lor au fost scrise cu litere mici grase. Toate piesele poartă numere de ordine (1-178). “Buletinul de identitate” al fiecărei creații incluse în carte a fost constituit sub forma unei casete de factură tehnică, așezată sub textul în cauză. O astfel de casetă trebuie să conțină: *originea* (localitatea de proveniență); *informatorul* (numele, prenumele și vârsta celui de la care s-a făcut înregistrarea); *culegătorul și data culegerii*; *apariția* (unde s-a publicat); *reproduceri* (unde s-a republicat); *sursa* (din ce izvor bibliografic se reproduce); *observații* (explicații sumare pentru lămurirea unor aspecte privind piesa în cauză).

Gândită în felul arătat, structura cărții este următoarea:

I. COLINDE DESPRE COLINDAT - 4 tipuri (1, 9, 10, 17) care sunt reprezentate prin 11 creații.

II. COLINDE COSMOGONICE - 1 tip (24) cu o singură piesă.

III. DESPRE OCUPAȚIILE TRADIȚIONALE - 10 tipuri (36, 45, 48, 49, 52, 55, 58, 64, 65, 67) reprezentate de 36 de colinde.

IV. COLINDE LA FATĂ ȘI LA FLĂCĂU - 21 de tipuri (70, 71, 72, 76, 77, 78, 80, 86, 93, 96, 98, 104, 108, 109, 111, 113, 114, 115, 116, 117, 118)având un total de 70 de piese.

V. FAMILIALE - 6 tipuri (121, 122, 126, 127, 131, 133) reprezentate de 19 colinde.

VI. DESPRE CURTEA DOMNEASCĂ - 1 tip (143) cu o singura piesă.

VII. EDIFICATOARE ȘI MORALIZATOARE - 5 tipuri (153, 154, 160, 162, 165) cu 14 colinde.

VIII. BIBLICE ȘI APOCRIFE - 6 tipuri (167, 173, 174, 178, 179, 187) cu un număr de 11 creații.

COLINDE NEÎNCADRATE TIPOLOGIC -3 piese.

În spațiul județului Ialomița, nu am descoperit colinde din categoriile:

IX. COLINDE-BALADE, X.COLINDE-CÂNTEC și **XI. COLINDE DE CĂTÂNIE ȘI RĂZBOI**, grupe care sunt specifice Transilvaniei.

(continuare în pagina 14)

CÂTEVA CUVINTE DESPRE COLINDAT ȘI COLINDE ÎN SPAȚIUL JUDEȚULUI IALOMIȚA*

Sintetic vorbind, Ialomița se prezintă astăzi cu 8 categorii de colinde față de 11 existente la nivel național și cu 54 de tipuri raportate la cele 217 ale țării, ceea ce reprezintă aproximativ 25%.

Scrierea tuturor pieselor, text si melodie, am făcut-o cu multă grijă direct din sursele bibliografice indicate.

La redarea unor morfeme din textele publicate înainte de 1954 am aplicat tacit normele ortografiei actuale fără a altera formele locale care conferă creațiilor un anumit timbru coloristic, frumusețe și originalitate.

Colindul este, în mare măsură, un gen de poezie pietrificată și refractară înnoirilor. Atât poezia cât și muzica se preiau de la înaintași ca un dat imuabil, se învață și se execută mecanic. Ca urmare a acestei situații reale, în unele texte apar forme corupte, unele chiar absurde, care pot îngreuna sau denatura înțelegerea acelor piese. Dăm câteva exemple edificatoare de această natură:

-*Aleși cai moldovenești* (n.1) în loc de *Lăscăi moldovenești* (pl. de la *lăscaie*, monedă de aramă din sec. al XVIII-lea);

-*Cu cărți vâlmășești* (n.21) în loc de *Cu cărți vămășești*;

-*Chip că-i tănește* (n.34) pentru *Chip găitânește*;
-*Fapta-n păhărele,/ Ce-și nuneau cu ele* (n.34) în loc de *Fapt-am păhărele,/ Ce-și nuneau cu ele*;

-*Vodă taică vodă maică* (n.78) pentru *Vo-dă, taică, v-o dă, maică!*

-*Chelnărița banilor* (n.63) în loc de *Chelărița banilor*;

-*La Sfântu Lionu* (n.142) pentru *La Sfântul Ionu*. Acolo unde am avut siguranța că nu am greșit am dat lămuririle necesare în caseta tehnică a textului respectiv.

Pentru economie de spațiu tipografic și aliniere la normele de așezare a textelor folclorice în pagină, în cazul unor piese am renunțat la strofe, structură nespecifică creației folclorice ca text, dar cerută de melodie. Refrenele au fost redată o singură dată, la prima apariție. Unele lămuriri legate de aceste aspecte am dat, după caz, în observațiile din caseta tehnică.

Versul-refren dintr-un apreciazabil număr de colinde conține forma *Doamnele*, singură sau împreună cu o variantă a lui *Ler*. Nu reținem exemple, fiindcă se găsesc la tot pasul. Această formă este, de fapt, vocativul arhaic *Doamne*, care din motive metrice a fost lungit cu silaba buclucașă *-le*. Ea nu reprezintă art. fem. pl. , ci este o silabă complementară ca *-ră* sau *-re*, des întâlnite în poezia orală. Întâmplător, în acest caz *-le* poate produce confuzie de sens. Un argument forte în favoarea interpretării date de noi este faptul simplu că peste tot forma bizară *Doamnele* se poate înlocui cu *Doamne* (vocativ, masculin, singular, arhaic) și, ca urmare, înțelesul versului-refren se limpezește devenind logic.

Creațiile folclorice mai mult nu au decât au titluri. La nevoie, pentru a da nume unui text folcloric în versuri, de orice fel se pronunță primul vers care aduce în memorie altele și altele și astfel versul de început capătă valoare de titlu. Titlurile reprezintă o anumită importanță pentru cei interesați de colinde. Există *titluri tematice*, care sugerează sau rezumă conținutul piesei respective, și *titluri ceremoniale*, impuse de prescripțiile desfășurării datinei. O categorie de titluri tematice redau conținutul în formulări scurte, simple și clare: *Sus, boieri!* (n.4), *Leul* (n.30, 32), *Cerbul* (n.35, 36), *Ciuta* (n.47), *Șoimu'* (n.51). Uneori acest fel de titluri sunt nume de personaje: *Onea* (n.85), *Negru'* (n.95), *Răducu voinicu* (n.117). Când titlurile sunt identice cu primul vers al colindei, ele sugerează vag ideea de bază a subiectului: *Ca la mari boieri* (n.1),

Mărului, merișor de aur (n.27), *Prundulețu Mării Negre* (n.157), *Ferice, Doamne, 'cest domn bun* (n.111), *Coborât-ar cerb din munte* (n.37). Titlurile ceremoniale răspund la întrebările când? unde? cui? se cântă după obicei o anumită colindă. Aceste titluri redau:

a. Momentele temporale ale performării prin cântare a colindelor: seară, noapte, zori, zi – *Asta-i seara* (n.9), *Bună seară* (n.11), *Colind de ziuă* (n.108) ;

b. Locul în care se cântă: *De fereastră* (n.6), *De familie, de casă* (n.119), *Colind de casă* (n.143);

c. Persoanelor de diferite vârste cărora le sunt adresate colindele: *Colind de copil* (n.152), *Colind de băiat* (foarte multe), *Colind de voinic* (n.78), *Colind de fetiță*, de fată, de fată mare, de logodnică, de mireasă, de tineri căsătoriți etc;

d. Adresați de diferite ocupații: *Colind de gospodar* (n.21), *Colind de negustor* (n.23), *Colind de mocan* (n.137), *Colind de cioban* (n.85), *Colind de popă* (n.158) etc;

e. Arată diferența socială dintre indivizi: *Colind de boier* (n.1), *Colind de sărac* (n.8).

Pentru uniformizarea aspectului tipografic al cărții, toate titlurile au fost incluse în caseta tehnică și nu s-au scris înaintea textelor cum e obișnuința generală.

II. Despre lumea colindelor

Utilitatea unei cărți se susține prin cuvântul pe care îl comunică și prin rolul cultural-științific pe care îl poate îndeplini.

Colindele, gen căruia îi este dedicată lucrarea aceasta, asemenea basmelor și descântecelor, sunt creații orale care aduc în fața noastră imaginea unei lumi stăvechi ale cărei rădăcini urcă în timp departe până în preistorie. De acolo ajung la noi credințe, obiceiuri, ritualuri, subiecte și personaje mitice, concepții, mentalități și sentimente, viziunea acelor trăitori despre Univers, despre Timp și Spațiu, despre OM, văzut în raport cu Cosmosul, cu lumea de aici și cu cea de dincolo.

Colindele sunt creații poetice veritabile. Lumea din colinde este un produs al imaginației și exprimă dorințele celor colindați de a-și vedea împlinite speranțele către care aspiră în perioada sărbătorilor de iarnă (25 dec.- 6 ian.) care marchează trecerea de la un an vechi, încheiat, la unul nou, care începe. În aceste cântece augurale, viața este înfățișată așa cum și-o doresc oamenii: bună, frumoasă, luminoasă, cu eroi deosebiți care trăiesc fericiți într-o lume a abundenței de bunuri, a fericirii și bucuriei generale unde sunt ocrotiți de Bunul Dumnezeu, de Bătrânul Crăciun și de sfinți care au coborât la oameni, discută cu ei, le răspund la întrebări, se scaldă, beau și mănâncă împreună cu cei buni, despart dreptatea de strâmbătate și răsplătesc pe fiecare după faptele lui.

Într-o atmosferă de sărbătoare care cuprinde deopotrivă Cerul și Pământul sunt practicate rituri specifice: colindătorii apar la orizont ca un stol de vineți porumbei; la gazde, se purifică locul prin măturarea curților, se aprind luminile, se întind mese încărcate cu tot felul de bucate. Gazdele își așteaptă și primesc colindătorii cum o cere tradiția datinei, cu darurile pregătite: bani numărați, colaci de grâu curat, clondir plin cu rachiu însoțit de păhărele, o vadră de vin, năfrâmi sau batiste de in pentru ștersul buzelor etc. Conduita sărbătorească a oficialților și adresaților datinei se caracterizează prin politețe: gesturi de bunăvoință, vorbe adresate într-un stil ales, ceremonios, frumos, chiar delicat.

Ființe realiste, imaginare, fantastice și chiar miraculoase, actanți ai colindelor constituie o lume

interesantă, bogată și variată, simboluri prin care ni se dezvăluie un întreg sistem de valori morale și estetice, credințe, concepții, idealuri și speranțe ale omului simplu trăitor în satul patriarhal de odinioară.

Printr-o enumerare fugară vom arăta că în colinde, inclusiv în cele din Ialomița pe baza cărora formulăm aceste sumare observații, trăiesc și acționează:

a. Actanții datinei, colindătorii și gazdele colindate, chipuri realiste de oameni: copii, flăcăi, fete, tineri căsătoriți, maturi, bătrâni, oficialități etc, care, în contextul obiceiului și al subiectelor augurale cântate, sunt proiectați în lumea ideală a aspirațiilor către care tind în perioada sărbătorilor, o lume a fericirii visate și atinse în circumstanțele date.

b. Ființe ale miraculosului popular:

-animale care vorbesc, simt omeneste și cugetă = calul, șoimul, leul, cerbul, ciuta, oaia, pasărea etc;

-plăsmuiuri fantastice ca cele din basme = Făt-Frumos, zâne, dulful etc;

-elemente umanizate ale naturii = marea vorbitoare, negura- o fată metamorfozată;

-astre cu chipuri și comportamente umane = soarele, sora soarelui.

c. Personaje din mitologia creștină: Bătrânul Crăciun, Bunul Dumnezeu, Maica Domnului, Iisus Hristos, mai mulți sfinți populari.

Caracterul străvechi al vremurilor la care trimit subiectele colindelor este susținut și de faptul că singurele arme utilizate atunci sunt măciuca, arcu și săgeata. Pușca din colindele ardeleni lipsește. În acele timpuri dominau ocupațiile arhaice – vânatoarea și păstoritul.

În colindele din Ialomița, flăcăul și fata, perechea folclorică de îndrăgostiți care aspiră să intre în rândul lumii, căsătorindu-se, domină repertoriul. Lor le sunt dedicate 70 de piese din totalul de 166 identificate de noi, adică 42%. Ca ființe sociale concrete cărora le sunt adresate cântările prin introducerea numelor reale ale lor în texte, nu apar cu înfățișările și caracterele lor individuale, ci sunt asimilate cu eroii textelor respective. Flăcăul, ajuns la vârsta căsătoriei, este *voinic* – notă generică ce-l însoțește mereu. În destule piese calificativul *voinic* devine nume propriu, *Voinea*, adică Făt-Frumos cel visat și mult așteptat de fete. Fata mare, pregătită de măritat, este frumoasă. Perechea ideală de îndrăgostiți este formată din flăcăul *voinic* și fata frumoasă - *Voinea* și *Frumoasa* - nume generice care spun totul despre ei.

Voinea este fecior de boier (moșnean), adică țăran liber, mândru de starea sa. Are grajd cu cai dintre care și-l alege pe cel mai bun și mai blajin. Umblă numai călare pe murgul preferat, însoțit pe sus de un șoim și pe jos de ogari. E îmbrăcat frumos ca un păun și strălucește ca soarele. E viteaz, curajos și iscusit ca eroii din balade. Se ia de piept cu turcii și cu frâncii care au invadat țara și o pradă; urmărește leul, îl prinde și aduce acasă legat spre bucuria mamei sale și spre uimirea fetelor care-l laudă; pândește, scotocește, caută și găsește cerbul cel lăudăros pe care-l vânează; salvează mărul cu mere de aur de amenințarea dulfului; pentru a se căsători cu Frumoasa renunță la zestre și ia fata:

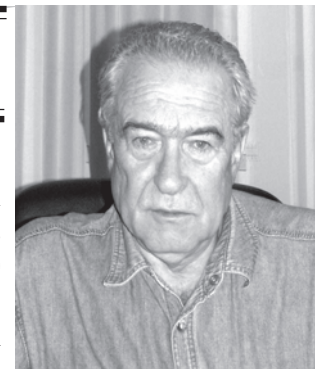
Care e mai naltă
Și mai sprâncenată,
Cu sprânceana deasă,
Cu geana sumeasă,
Chip de jupâneasă. (n.84)

pe care o duce să-și ocupe locul cuvenit în familia lui:

Doamna curților să fii,
Stăpâna d-argaților,
Chelnărița banilor,
Nuror' bun' părinților,
Cumnațica fraților,
Leicuța surorilor. (n.101)

(continuare în numărul viitor)

CONSTANTIN XENI: EVOCĂRI LITERARE

MARIAN ȘTEFAN

Tot pe atunci apăruse *România pitorească*, carte comandată de ministrul Spiru Haret. Ea a dat poetului prilejul să scrie pagini de o admirabilă putere de evocațiune a ținuturilor pitorești din vechea Românie. Limba era de o puritate românească desăvârșită, iar știința stilistică, rafinăria frazei, migălos alcătuită, atingeau perfecțiunea. O mai fi citită azi?

Ce diferit de ceilalți era George Coșbuc! Figură maladivă și tăcută, timid ca o fată de altădată, concentrat și visător, el era cu 12 ani mai tânăr decât Delavrancea și Vlahuță. Și el băiat de preot sătesc, venise dincoace de Carpați de vreo zece ani și debutase la *Convorbiri literare*. Tradusese în versuri pe *Don Carlos* al lui Schiller, pe Byron și mai târziu *Eneida* și *Odissea*. Când venea la prânzurile lui Vlahuță avea deja celebritatea, căci cu șapte ani înainte apăruseră acele *Balade și idile* care dintr-odată i-au cucerit admirația. Era în această colecție de versuri atâta optimism, atâta iubire bucolică a naturii, atâta farmec și sănătoasă bucurie, completate cu atâta frumusețe de limbă, încât Coșbuc lăsase aproape în umbră pe toți contemporanii săi. Și asta de la o zi la alta! Era ceva nou, ceva neașteptat.

Când i-am fost prezentat pentru întâia oară, am rămas foarte mirat: „Cum, acest om trist și aproape mut, cu părul roșcat și bărbuță neglijată, e seninul Coșbuc, poetul plin de viață și de sănătoasă bucurie din *Balade și idile*? Acesta e poetul care a scris *Nunta Zamferei*, *La oglindă*, *Cântecul fusului*? Acest timid, acest blajin e cel care scrisese în 1895, cu o profetică viziune, războinicul *Noi vrem pământ!*,

strigăt încărcat de atavică revoltă, precum și acele versuri încărcate de ură din *Cântec barbar*?“

Desigur că în mulți poeți sânt două ființe! Corneille și La Fontaine nu erau oamenii cei mai plicticoși?

Octavian Goga nu se stabilise încă în țară atunci la 1901. Dar începuse a publica dincolo de Carpați. Când venea în București, îl găseam și pe el la masă. Dar cine îl vedea, cu ochii aceia albaștri, mari, plini de viață, cu firea lui caldă din care izvorau energia și neastâmpărul, n-ar fi fost mirat să afle că se găsește în fața unui luptător-poet. Fiu de preot din Rășinari (de lângă Sibiu) el studiasse la Pesta și la Viena. Dar idealurile românimei împilate îi aprind în suflet elanul luptei. *Poezii* apar în 1905. Accentele lui patriotice fac repede din debutantul „Ion Otavă” poetul național, poetul revendicărilor neamului, iar proza lui colorată, discursurile lui pline de elocință și gustul său pentru acțiune îl fură literaturii și îl așează, peste alți zece ani, în rândul zbuciumatelor figuri politice.

Și nu vreau să uit pe prietenul Șt.O. Iosif, pe blândul autor al cântecului *La arme*, acea caldă inspirație în ale cărei accente am văzut de atâtea ori defilând tineretul în patriotice cortegii. Iosif era tăcut și de o timiditate maladivă. Un păr frumos îi cădea uneori pe frunte, umbrind doi ochi mari negri, doi ochi blânzi și triști din cale-afară. Palid nu era totdeauna. Îi plăcea vinul, care-l roșea uneori. Era mereu distrat și când vorbea parcă șoptea... S-a afirmat mai întâi cu minunate traduceri din poezii germani. Apoi a vibrat în versurile lui, impecabile ca formă, o caldă notă naționalistă, ca la toți poezii de origine ardeleană. Visul liberării Ardealului nu luase

încă ființă. O notă de constantă melancolie îl făcea mai puțin viguros ca Goga, care era cu 10 ani mai tânăr. În 1913 m-am pomenit cu el în biroul meu, intrând brusc, fără să bată la ușă. Avea figura congestionată și ochii răătăciți. Divaga, spunându-mi că vrea să plece numaidecât în război [România intrase în cel de al doilea război balcanic]! Peste câteva luni a murit nebun.

Și mai venea la prânzurile maestrului și criticul Ilarie Chendi, temperament pasionat de luptător. Figură fină, tăioasă, din care străluceau doi ochi poruncitori. Purta o pălărie „calabreză” și lavalieră neagră. Vorbea puțin, dar scria violent. Verva lui, alimentată de o bogată cultură germană, se exercitase mai întâi în polemici la *Tribuna* din Sibiu, înainte de a descinde în coloanele literare ale Capitalei. Chendi avea asupra lui Șt.O. Iosif un ascendent despotice. Recenziile sale literare oglindeau un simț critic ascuțit și o clară judecată, însă și o tendință agresivă către sarcasm și către atac personal. A murit și el tânăr, la Pantelimon, de aceeași tristă boală ca și blândul său amic Iosif.

Și în această atmosferă, în care simțeau cum fiecare pune pasiunea celor frumoase și eterne deasupra celor materiale și deșarte, am trăit cu aceste umbre pe care le simt parcă în jurul meu și acum, când cu melancolie le evoc.

La câteva zile după cel de-al XV-lea Congres al Asociației Internaționale a Muzeelor de Agricultură (AIMA-ICOM-UNESCO) din Serbia și o campanie de cercetări în județul Sibiu (Turnu Roșu), **Muzeul Național al Agriculturii** a fost prezent și la cea de-a **VIII-a ediție a Târgului de Pâine** de la București. Organizat în zilele de 4 și 5 octombrie 2008, de Primăria Sectorului 2 și Centrul Cultural „Mihai Eminescu” în Parcul Național, Târgul a devenit o tradiție a Capitalei, având ca motto „**Pâinea de Neamul Românesc**” (titlul cărții scrisă de Viorica Croitoru-Capbun și Răzvan Ciucă în anul 2002, apărută la Editura Star Tipp Slobozia, în Colecția *HISTORIAE AGRICULTURAE ROMANIAE*, Seria „Etnologie”).

În deschiderea evenimentului, **d-l Răzvan Ciucă** a evidențiat preocuparea organizatorilor de a prezenta simbolistica și rolul pâinii în viața de zi cu zi, dar și cea spirituală a românilor: „*Să ne reamintim doar un verset din rugăciunea Domnească: Pâinea noastră cea de toate zilele, dă-ne-o, nouă, astăzi. Este, de fapt, provocarea, este tema pe care organizatorii au abordat-o și,*

Târgul de pâine

iată, cu multă tenacitate, încearcă să o dezvolte de la ediție la ediție”.

La actuala ediție s-au reunit 9 dintre cele mai importante firme din domeniul panificației, gospodari din Berbești și Botiza (județul Maramureș), Feregi (județul Hunedoara), din județele Brașov, Harghita și Olt, meșteri populari și rapsozi ai folclorului românesc din toate zonele țării.

Grupul de la MNA, condus de Răzvan Ciucă – directorul instituției și președinte al AIMA, a participat cu expoziția „**Povestea țestului**”, însoțită de **demonstrații practice de copt pâine la țest**.

EVOLUȚIA JUDEȚULUI IALOMIȚA ÎN PERIOADA FANARIOTĂ

(urmare din numărul trecut)

II.AȘEZĂRILE IALOMIȚENE ÎN SECOLULALXVIII-LEA.

Dâlga, sat mic.
Buești, sat și moșie cu două biserici.
Perieți, sat și moșie cu două biserici.
Pribegi, „mic sat pe Ialomîța, în opoziție cu care e așezat”.

Schit, sat cu o biserică și siliște.
Slobozia, „un oraș cu o curte de piatră, pe Ialomîța, unde are un pod”.

Popești, sat mic cu moșie.
Cosâmbești, sat cu biserică pe Ialomîța.
Pisculești, sat cu biserică.
Angilești, sat mic.
„Budgella”, sat mic.
Bucu la Iezer, sat cu o biserică.
Berlești, sat cu biserică.
Buciumeni, sat mic.
Vaduchel, sat pe Ialomîța, cu un pod.
Ograda, sat mic, în dreptul celui precedent.
Păpeni, sat.
Bordușani,
Făcăeni, Frățilești, sat cu o biserică și pădure.
Căinești, sat și moșie.
Orașul Nou,
Hagieni, „două sate situate pe Ialomîța, unul față de altul”.
Bertești, sat cu o biserică.
Sărata,
Iarbă Dulce,
Tătarul,
Crucea, „patru sate situate la vest, pe frontiera districtului”.
Orașul Vechi,
Gădilița,
Flămânda, „biserici ruinate, situate de o parte și alta pe Dunăre, în fața orașului Hârșova. Acestea sunt singurele urme ale vechiului Oraș sau Floci, situat la vărsarea Ialomîței, faimos prin înflorirea comerțului său; el a fost ruinat în urmă cu patruzeci și cinci de ani”.

Lăteni,
Bordușani, sat cu biserici, pe Dunăre.
Maltezi, sat mic.
Cegani, sat cu o biserică.
Stelnica, sat cu o biserică și o căpitănie.
Dudești, sat cu o biserică.
Tâmburești, sat cu o biserică, două bălți și pod.
Piatra, sat cu o biserică.
Brânceni, sat cu o biserică.
Beilicu, sat legat de precedentul, sat cu o biserică, o ... numită Jegălia și două ostroave.
Șocariciu, sat.
Carabăț sau Dichiseni, sat cu o biserică.
Mestiteni, sat mic.
Hotaru, sat cu o biserică.
Trânșani, sat cu o biserică.
Călărași sau Lichirești, sat cu o căpitănie și o biserică.
Satu Nou, sat mic.
Cunești, sat cu o biserică.
Lăzurești, sat mic situat pe Dunăre, la granița care separă districtul Ialomîța de cel al Ilfovului. De la Hotar la Lăzurești, se face mențiunea că toate se aflau în fața Silistrei¹¹.

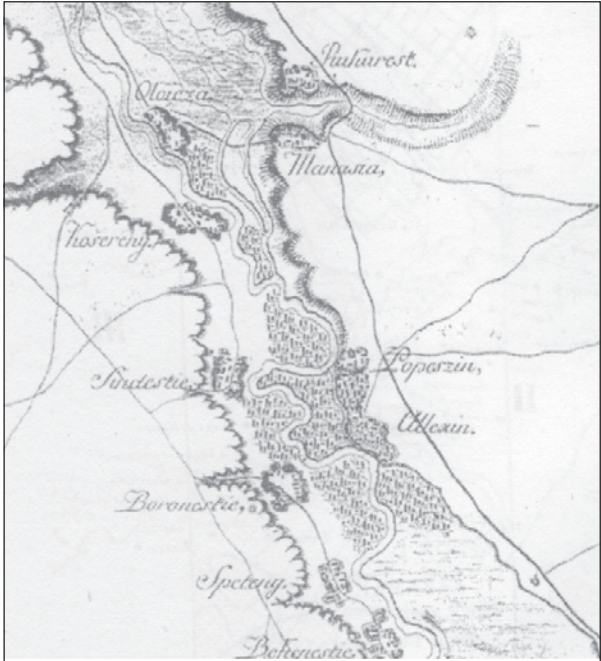
O altă sursă importantă, deși nu atât de amănunțită precum *Memoriile* lui Bauer, este harta austriacă din anul 1788, cu titlul *Harta Valahiei, Moldovei și Basarabiei...*, având drept editori pe I.F.Schmidt și F.A.Schraemol. „Distr.Ialomitza” apare prezentat cu limitele cunoscute și mai târziu, vecin cu județele Râmnic, Buzău, Prahova, Ilfov, precum și cu Dunărea. Față de limitele cunoscute din surse după anul 1800, este de menționat întinderea județului spre nord, până la râul Călmățui, fiind incluse și așezări recunoscute istoric (precum Larga și Rușetu) ca aparținând județelor Râmnic și Brăila. Ca ape sunt menționate Dunărea, Ialomîța („Jalomnitza”) și Călmățui („Kalmaschu”), arătându-se și cursurile inferioare ale apelor Lata-Sărata (Valea Strachina), Cotorca, Sărata și Cricov, fără menționarea numelui lor. Așezările amintite

pe hartă sunt în număr de 40, anume:Dridu („Dridowa”), Moldoveni („Moldowany”), Alexeni („Aleksin”), Urziceni („Orsitscheny”), Axintele („Aksint”), Rași („Rasch”), Orezu („Oresi”), Dâlga („Dylga”), Căzănești („Kosanescht”), Perieți („Piriezu”), Slobozia („Slobozie”), Popești („Potescht”), Berlești („Berlescht”), Ialomîța („Ialomitza”), Buciumeni („Butschumen”), Ograda („Gradu”), Bărcănești („Bercenescht”), Hagieni („Adschul”), Larga („Larga”), Rușetu („Ruschtschetul”), Cotu Bulgarului („Kodubulgan”), Iarbă Dulce („Erba Dultschi”), Sărata („Sarata”), Malaia („Moloja”), Gâlmele („Ghilimele”), Lăzurești („Lasuresti”), Gâbnicu de Jos („Gibnic deschos”), Bertești („Bertescht”), Orașu Vechi („Orasweka”), Făcăeni („Fakoeni”), Lăteni („Lateny”), Boldurești („Baldurescht”), Cegani („Tegani”), Piatra („Pitra”), Beilicu („Beilip”), Brânceni („Brintschany”), Carabăț („Karobat”), Hotaru („Chotar”), Măciuci („Matschulci”) și Cutunov („Kutunow”)¹². Cu unele excepții, localizarea acestora apare destul de precisă. Pe lângă mențiunea localității „Ialomitza”, situată între Slobozia și Buciumeni și care pare să fie indicată drept târg reședință de județ, Bărcănești apare localizat mult mai spre est, aproape în dreptul Hagienilor și nu în est, unde era. Nu sunt indicate, deși Bauer le amintește, precum și alte surse ulterioare, așezări care existau sigur la sfârșitul secolului al XVIII-lea, precum Grindu, Jilava, Armășești, Crăsani, Bucu, Bordușani etc. Datată pe la anul 1790, harta *Principatul Valahiei*, realizată de un cartograf german, indică în spațiul ialomițean peste 25 de așezări, unele precizate eronat¹³. Mai precis, textul grecesc *Katiliki tis Ialomitzas ehi epta plases* (1789), inspirat de *Memoriile* lui Bauer, dă așezările componente ale celor șapte plăși:

„Plasa Lichireștilor
Cunești, Canțulești Lichirești, Măgureni, Tonea, Hotar de Sus, Hotar de Jos, Dichiseni, Șocariciu, Jegălia.
Plasa Stelnicii
Găldău, Piatra, Plumbuita Tâmburești, Gârlița, Sturzeni, Dudești, Futești, Stelnica, Maltezi, Cegani, Bordușanii Mari, Bordușanii Mici, Făcăeni, Străinii Slobozii, Străinii Sf. Ioan-Vlădeni, Adunați de Bordușanii Mici.
Plasa Orașului
Bertești, Oraș, Movila lui Bar Tastaman, Coada Badii, Brăilița, Salcea, Cățeni Cărăreni, Ghizdărești, Frățilești, Ograda, Smeul, Pisculești, Cosâmbești, Bucul Adunați, Cioroeni, Berlești.
Plasa Slobozia
Slobozia, Slobozia de Sus, Sioni, Perieți, Tătărăi, Poslușnicii comisoaiei, Risiva mintica, Crunți, Mircești, Orboești, Căzănești, Ivănești, Ciulnița, Poiana, Buești, Dâlga, Obidiți, Piersica, Orezi, Piscu Cădbanului, Rași, Adunați de Doicești.
Plasa Gârbovilor
Fundu Crăsanilor, Alexeni, Răcorești, Cotorca, Glodeanu, Cepășoaia, Meteleu, Grindu Făgărașului, Urziceni de Sus, Adunații ot târg Urziceni, Poslușnicii de Berilești, Poslușnici, Poslușnici de Uluiți, Gârbovi scutiți.
Plasa Jilava
Moldoveni, Sârbi, Colacu, Patru Frați, Slătioarele, Rădulești, Armășești, Scutiți, Berilești Poslușnici, Odaia Protopopului, Poslușnici sau Jilava, Poslușnici „ot Siltzi”.
Plasa Dridului
Coșăreni, Borănești, Bărcănești, Stoenesți, Panduri, Crăsani, Logot Sasul, Ulești de Sus, Ulești de Jos, Voiculești, Sintești, Ștefănești, Adunați”¹⁴.

O altă sursă importantă pentru cunoașterea așezărilor județului datează din anul 1790, fiind vorba de o descriere a Țării Românești, realizată de ofițeri austrieci. Sunt menționate peste 60 de așezări, distanța (în ceasuri) până la cea mai apropiată localitate, construcțiile importante, ape, căi de comunicație cu anexe (inclusiv poduri și stații de poștă) etc. Între localități, sunt descrise Urziceni (lângă confluența apelor Glodeanu și Sărata), Jilava (cu stație de poștă pe drumul București-Focșani), Moldoveni (cu pod de vase și stație de poștă), Grindu Făgăraș (în câmpie), Pupezeni (pe malul Ialomîței, într-o zonă cu crânguri), Alexeni (la fel), Cosâmbești (într-o zonă cu

smârcuri), Slobozia (cu mănăstirea, biserică de lemn și case de zid), Bucu de Sus (cu biserică de lemn) ș.a.¹⁵ Harta austriacă Specht (1791), mai precisă, arată numeroase așezări (cca.100), multe dintre ele neindicate pe vreo altă sursă mai devreme, precum Răcorești, Sintești ș.a.

Localități din zona Urziceni (Uluiți, Manasia, Coșereni), pe un fragment din Harta Specht (1791)

Sate și domenii. Satele de câmpie, așa cum arată litografiile de epocă, descrierile străinilor, descrierile cărturarilor români, precum și cercetările arheologice și etnografice cuprindeau locuințe modeste. Acestea erau ridicate la câmpie mai rar din lemn și în mod obișnuit din paiantă, cu o singură încăpere sărăcăcioasă și acoperișul din stuf sau paie. Specifice câmpiei erau bordeele, ridicate la nivelul solului sau semiîngropate. Surse de epocă, precum *Memoriile* lui Bauer, arată și existența unor case boierești ridicate din piatră. Anton Maria Del Chiaro, fostul secretar al lui Constantin Brâncoveanu, menționa că „fiecare odaie are câte un cămin, care se numește în limba valahă *sobă*, cu o porțiță ovală prin care se bagă lemnele și o ieșire pentru fum, iar partea inferioară transmite căldura prin una sau două coloane pătrate sau rotunde, lucrate cu stuh, și care încălzesc odaia. Tapiserii sau alte ornamente nu se văd în casele din Valahia, decât doar vre-o icoană încadrată și atârnată într-un loc înalt”¹⁶. La Lichirești, apoi Călărași, documente din jurul anului 1800 amintesc existența caselor acoperite cu stuf sau nuiele, abia în perioada regulamentară fiind amintite case învelite cu olane. Tot acolo, o întărire a unei donații către mănăstirea Colțea, făcută de serdarul Scordeli Criteanul, arată cuprinderea unei gospodării¹⁷. Într-un târg ialomițean, către anul 1800, o casă „cu toate tacâmurile ei, cu uși, cu ferestre și curtea dinaintea ei”, se vindea pentru suma de 18 taleri, iar o chirie pentru un an ajungea la 32 de parale¹⁸.

¹¹ Dr.Samarian Gh.Pompei,*op.cit.*,pp.218-220.

¹² Titlul original este *Karte von der Walachei, Moldau und Bessarabien, nach geometrischen Messungen und astronomischen Beobachtungen verfasst von Herrn I.F.Schmidt neu herausgegeben von Herrn F.A.Schraemol.* M.N.I.R., inv.57446.

¹³ Harta are titlul original *Das Fursterthum Walachey* și arată localitățile: *Urziceni, Alexeni, Andrășești, Cocora, Comana, Clăcari, Ulești, Bărcănești, Speneni, Slobozia, Orașul de Floci („Orazelesci”), Bădeni, Cojești, Stelnica, Lăteni, Boldurești, Cegani* etc. Alexeni este localizat spre nord, iar în sudul său Andrășești, Speneni este la sud-est de Slobozia, în largul câmpiei. Erorile continuă cu mențiunea râului Ialomîța ca „*Praova Fl.*”,la est de Slobozia, precum și cu păduri arătate între râul Ialomîța și Dunăre, în largul stepei Bărăganului. Vezi *Atlas istoric*. Reproduseri de hărți originale explicate de Dinu C.Giurescu. Editura Sigma, București, 2006, p.13.

¹⁴ Dr.Samarian Gh.Pompei,*op.cit.*, p.217-218.

¹⁵ Dr.Constantin Șerban,*Județul Ialomîța într-o descriere germană de la sfârșitul secolului al XVIII-lea.* În „Ialomîța”.III.Studii și comunicări de istorie, arheologie, etnografie. Slobozia, 2000, pp.176-180.

¹⁶ Anton Maria Del Chiaro,*Revoluțiile Valahiei.* Cu o introducere de N.Iorga. Editura Viața Românească, Iași, p.13.

¹⁷ Dr.Samarian Gh.Pompei,*op.cit.*, p.222, doc.XXI.Gospodăria cuprindea „6 case mari cu mici, tot sub un înveliș, cu grajd și cu coșar deosebit și curtea caselor cu grădina îngrădită și cu alte nămeștii împrejurul casei”.

¹⁸ *Ibidem*, p.222-223, doc.XXXII și XXXIII.

prof. dr. Ștefan Grigorescu

TITI DAMIAN

PRIVINDU-NE ÎN OCHI ... PRIN EUROPA

(urmare din pag. 1)

Arunc niște priviri îngrijorate înaintea, înapoi, în stânga, în dreapta, aceleași zornăituri, lăsându-mi impresia că parcă se învârt în jurul meu și devin din ce în ce mai multe și amenințătoare. Am timp să mă uit la chipurile lor obosite, după zeci de ore nedormite, venite în tren în cine știe ce condiții. Mulți bătrâni cu pălării de paie pe cap, dar și mai multe femei în vârstă, privind spre recepție ca spre o unică salvare. Opiri dese.

Priviri rugătoare de ajutorare. Chipuri epuizate. Obosite. Ajunse la capătul puterilor. Și cărjele, și bețele, cu bocănitul lot ritmic pe asfaltul de pe platoul din fața hotelului! Și spatele lor încovoiat, și mersul lor legănat! Și răsuflarea lor șuierată! Și chipurile lor asudate! Priveam femeile: bătrâne, grase, obosite, cu picioarele în obezi, călcând greoi spre exterior, mișcându-și ritmic șoldurile prea pline de grăsime, ridicând și coborând umerii în ritmul pașilor prea obosiți și prea apăsați. Și bătrânii – parcă se vorbiseră toți: cu pălării de paie pleoștite, unele cu boruri largi, altele țuguite, provocatoare, mulți subțirei, niște țări, agitați, dar și mai mulți mătăhăloși, mișcându-se precum niște elefanți ieșiți din nămol. Aceleași chipuri obosite, suflând din ce în ce mai greu, căutând odihna, venite de departe, pentru un iluzoriu dram de sănătate...

Am descoperit că e ziua când se schimbă seria. Stau în mijlocul lor și mă întreb ce-i cu mine? Pur și simplu, fascinat de această priveliște umană, uitasem de mine, nu mai văzusem niciodată așa densitate de bătrâni – femei și bărbați – pe câteva zeci de metri pătrați. Aveam senzația că sunt un extraterestru aterizat forțat pe platou, mai ales că aveam impresia că nici nu le înțeleg graiul. „Ce Dumnezeu, chiar toată România este bolnavă?” Mai mult tăceau decât vorbeau, căutau recepția cu niște gâturi întinse, uitând parcă să mai vorbească, de teamă ca nu cumva iluzia să dispară. Priveliștea mă uimea, mă fascina, mă intriga. Mi se părea că întorc timpul înapoi, undeva prin anii '75, în stațiunea Sovata. Mersesem trei ani la rând împreună cu soția. Ajusesem aproape să blestem acea stațiune, nu pentru medic sau pentru tratament – făceau și ei ce puteau - ci pentru faptul că intrarea în sala de mese se făcea pe niște scări care urcau la un etaj, iar pătrunderea în sală, unde masa se servea în trei schimburi, era o provocare pentru toți, asta însemnând îmbrânceli, înghionțeli, înjurături, fețe înroșite de furie și de neputință. Pur și simplu mă exaspera acea „coadă” absurdă la masă. Nici atunci și nici după mai bine după treizeci de ani, aici la Amara, n-am înțeles de ce se produceau acele îmbrânceli inutile, la ora deschiderii ușii pentru masă, din moment ce fiecare își avea locul lui la, porția lui, tacâmul lui. Și asta în fiecare zi, câte optsprezece zile, ani la rând. Și asta în fiecare zi, și la proceduri, trei sute șazeci și cinci de zile pe an! Cred că era o plăcere sadică a personalului de a savura asemenea înghesuiei, plăcere care s-a perpetuat până azi, în această parte a țării...

Parcă nimic nu se schimbă. Acea Sovată fusese adusă aici în Bărağan, doar că nu mai urcai, în îmbrânceli cumplite acele trepte. Am rămas stupefiat crezând că timpul a luat-o din loc înapoi, când am văzut că, la douăsprezece treizeci fix, holul hotelului de trei stele din Amara era plin ochi de inși și de inse, îmbujorați, grași, aduși de spate, mergând legănat cu picioarele lor metehăinde de atâta greutate, nerăbdători să ia cu asalt intrarea în sala de mese, unde îi așteptau cuminiți porțiile la mesele rezervate. „De ce s-or mai fi înghesuind?” mă întrebam nedumerit. Mâncarea era bună, fiecare își avea locul stabilit la masă, doar că se intra pe serii. Să se fi păstrat, prin tradiție acest obicei al înghesuiei la masă? Sau o reminiscență a „cozilor”, devenite reflexe, din anii 80?

Urmează repartizarea camerei la recepție. Scot o bancnotă, așa cum mă învățase cineva cu experiență, i-o arăt discret fetei și mă pomenesc la etajul unu, camera 117. „Bine, mi-am zis e un început promițător, nu urc prea mult, „fata a fost sensibilă la gestul meu”. Ajung în cameră. Cam înghesuială, orientare răsărit. Pentru

început, să zicem, mulțumit. Nu bate soarele decât dimineața. Îi compătesc pe cei cu orientare vest. „După masă, să-i coacă soarele și pe alții!”, zic eu în sine-mi răutăcios. Cercetez cu de-amănuntul camera: trei paturi. Apare un semn al întrebării. „De ce nu două, așa cum este civilizat?” O las mai moale când văd că am duș, apă caldă, apă rece, un televizor mititel care chiar merge, un frigider la fel de minuscul unde nu încap decât o sticlă de apă, un pachetel, ceva fructe, obiecte mărunte, dar este frigider, încă mai și bâzâie discret. Mai - mai să accept cele trei stele ale hotelului, ce-i drept, cam palide. Vecinii de pat întârzie. „Precis sunt la proceduri” mi-am zis.

Așteptând lângă geamantan în cameră, observ că ușa se deschide brusc și doi angajați ai hotelului intră trântind ușa de perete, cărând din greu încă un pat, de-a curmezișul. Ordin. Patru persoane. Ei doar execută. N-aud protestele mele. Mută ici, mută dincolo, înghesuie noptierele. Dau să protestez din nou. „Cum, să ne înghesuim în cămăruța asta minusculă patru inși? N-avem aer, ne sufocăm!” Surzi. Ei doar execută un ordin. Ameninț că mă duc la recepție, dacă nu la „șeful” lor. „Care șef? E privatizat. Șeful cel mare a dat ordin. Acum e plecat.” N-ai cui te plângi. Cred că am să plec: „Ducă-se dracului de proceduri!” Îmi zic furios. Apare și bărbatul repartizat aici ultimul: un ins strâmb, în mână cu un băț înalt cât el, în care s-arunca atunci când înainta, un ins care îmi spune că-l cheamă Petre, e de pe lângă Ciocănești de Călărași, are șazeci și șapte de ani de ani: „Nu-i el de vină” gândesc. Parcă mi-a înțeles gândurile: „Aici m-au trimis de la recepție. Eu ce să fac, am vreo putere? De-abia am făcut rost de bilet!” Îmi spune mai mult din priviri. Iată că intră pe ușă un ins, tot în vârstă, cu un prosop pe cap, roșu la față. Tocmai ieșise din baia mineralizantă. Am aflat că-l cheamă nea Sandu Dabija și e viticultor vestit din Fitionești Vrancei, de pe lângă Panciu, ins cu ștate vechi prin stațiune, cunoaște ca-n palmă toate potecile parcului acestuia imens, dar în paragină, fiecare piatră. În sfârșit, apare și nea Todea, macedonean din Slobozia, venit cu un bilet procurat de nepoata sa, asistentă. Când aflu că are optzeci de ani bătuți pe muchie mă îngrijorez. Stau în cumpănă. „Să rămân? Să plec? O noapte dormită aici n-oi muri.”

Seara, se culcă nea Todea cu fața în sus, așa cum l-a învățat doctorul de familie, pentru că are și o bronșită astmatiformă. Sforăituri cumplite. Dau să-l întorc într-o parte. Se trezește repede, argumentându-mi: „Nu, așa mi-a spus doctorul să dorm, cu perna ridicată și cu fața în sus.” „Nea Todea, îi zic a doua zi, mai în glumă mai în serios; te duc eu seara acasă cu mașina și te aduc înapoi mâine dimineața, șapte km dus și șapte întors până la Slobozia, nu-i un capăt de țară pentru mine, mai puțin de un litru de benzină. Nu mă mai chinui cu sforăiturile!” Mult timp n-a zis nimic, l-am simțit îmbufnat, mai mult îmi mormăia, urmărindu-mă cu o privire oblică, aproape dușmănoasă, decât să-mi vorbească. Refuz categoric din partea lui. Mă resemnez. Se culcă tovarășii mei de cameră cam pe la nouă. Eu? Noctambul. Ora de culcare – 12. Pe la unu noaptea încep peregrinările lor spre baie. Întâi – nea Petrică, apoi nea Sandu, apoi nea Todea. Mă frige patul. Apă trasă zgomotos. Cineva se împiedică. În sfârșit, adorm după ce număr până la nu știu cât. Nea Petrică se scoală. Face patul. Bâjbăie. Părăsește camera – e trei și treizeci. După un timp, nea Sandu, ca o păsărică, doar umbra proiectată de lună pe un perete, se vede. Iese și el binișor pe ușă. E 5,30. „Ce-o fi făcând?” mă întreb. Adorm împreună cu nea Gică. Sforăiturile îi rămân în urmă. Dimineața îl găsesc dormind într-o parte, cum îl învățasem. Făcuse compromisul. „Unde s-au dus, măi nea Gică?” „Unde să se ducă – la Mama Dracului, stau la rând la proceduri. Asistentele vin cam pe la șapte. „Ce fac ei acolo?” „Așteaptă”. Îs obișnuiți să se scoale dimineața, ce știi dumitale...!”

„Văd cum e și cu procedurile și cred c-am să renunț. Nu se poate în halul acesta!” îmi zic hotărât să-mi fac bagajele. Dimineața, îmi iau inima-n dinți și mă duc și eu la proceduri. Mai întâi micul dejun, aveam să aflu, mâncare standard: două cubulețe de unt, gem, trei feliuțe de salam, trei de parizer, ceai, pâine cât poțtești(ca la români!) Nimeni

nu s-a plâns c-ar fi fost puțină, dar – standard. Urmează programarea la „proceduri”. Camera cutare, ora cutare. „Interstițialele”. „Băi cu nămol”. „Ventuze”. „Băi mineralizante”. „Trebăr”. „Masaj”... Muncă și alergătură, nu glumă! Și pe mine, și pe asistente!

Încerc să mă țin de programare. Dau să intru la un cabinet unde eram programat la ora 8,30. „Care 8,30, tovarășe, (chiar așa mi-a zis), la rând!”, mă pune cineva la respect. „Îmi cer scuze, cine-i ultimul?”. „Vezi că înveți repede?” îmi zice o bătrânică ale cărei cărnuri se revarsă pe un scaun, acoperindu-i genunchii, la intrarea cabinetului. „E clar!” îmi spun. „Răbdare. Virtutea esențială a românului!” Termin procedurile până pe la masa de prânz, aproape mâniat și speriat. „Trei săptămâni tot așa? De-aia se sculau cu noaptea –n cap colegii mei de cameră?” Ia să încerc mâine să vin cam pe la ora 10,30! Nu s-or mai răi?”. Gândisem bine. Ochesc dintr-o privire unde sunt mai puțini. Ne socializăm. Începem să ne cunoaștem pe zi ce trece, așezați cuminiți pe băncile din fața cabinetelor. Chiar și metehnele, necazurile, bucuriile. Oamenii, așteptând, la coadă, se destăinuie. Afli, fără să forțezi, fel și fel de întâmplări și destine. Nenea de pe bancă, având burta atârână până spre genunchi e din Craiova. Îngropase trei soții până acum. Suflă greu. Mânâncă dimineața, c-o poftă neună cu untul, singur aproape toată pâinea din coș. Suntem nevoiți să mai cerem. Apoi ia conștiincios medicamentele de diabet. Se scoală ușurat de la masă. Râgăie. Nenea din Piatra Neamț nu e lăsat deloc din ochi de soție. Trage cu ochiul spre o tânără ceva mai slăbuță, de vreo cincizeci de ani, din Bistrița. Un picior pe sub masă îl aduce la realitate.

Curios, aici nu-i nici un tânăr, nicio tânără. Mint. După masa de seara zăresc un cărucior împins de o mamă în care era un înger de fată – de vreo șaisprezece ani. Paralizată de la șold în jos. Accident de mașină. Când te gândești că la ora actuală sunt peste 15000 de inși paralizați în cărucioare din cauza accidentelor! Mamă-sa o suie într-un leagăn din apropiere. O ajut. Împinge leagănul. Clipe de tandrețe. Păreau fericite. Un ins subțirel de vreo șaptezeci și cinci de ani, cu o alură de intelectual, cu-n trening și un fes pe cap trece strâmb. Privirile-mi sunt atrase de degetele-i de la picioare încolăcite rău din cauza reumatismului. O descopăr și pe decana de vârstă a stațiunii, are nouăzeci de ani. E din Bistrița. Vine aici de vreo douăzeci și cinci de ani. Cunoaște pe mulți. Pe mine nu, că-s venit prima dată, mi-a și spus-o. Două femei, după ce au făcut un schimb de rețete, sporovăiesc, în spatele meu, pe o bancă. Trag cu urechea: „Știi cum am scăpat eu de un purice de la hotel? Mi-am scos chiloții, i-am scuturat de la balcon. Stă, al focului, numai în betelie. Numai așa scapi de el. Poți să dai cu toate prafurile!” Atunci am făcut legătura că, de fapt, pe paturile unde se făceau procedurile nu se schimbau niciodată cearcafurile. Puricii din Craiova se puteau împerechea în voie cu cei din Botoșani. Am și simțit pe loc o ușoară furnicătură la betelie. „Ăsta-i ori din Ciocănești, ori din Fitionești, ori din Slobozia. Dar dacă l-am luat la proceduri? Pe același pat se perindă cel puțin vreo douăzeci de inși într-o zi, dar într-o săptămână? Dar într-o lună? Dar într-o vară? Dar într-un an? Socoteală greu de făcut!” Dar la nemți, la Baden-Baden, cum o fi? Mi-am adus aminte că am fost, cu vreo câțiva ani în urmă, la Covasna: altă lume, nu erai la ora fixată la cabinet, adio! Îți trecea rândul pe ziua aceea. Ca surpriza să fie totală, de ziua noastră de naștere, am găsit o felicitare la masă. Mai mult, felicitarea am primit-o acasă și anul următor, să ne amintim c-am fost la Covasna.

În unele cabinete, cearcafurile ajunseseră cenușii. Curând aveam să constat că nici la pat, timp de trei săptămâni n-a umblat nimeni. Discut problema cu un vecin la procedură. „Dă-le ceva, să vezi ce grijulii sunt!” Era prea târziu. Mai aveam doar două zile...

După amiază, după masă și după proceduri, mă odihnesc împreună cu colegii de cameră. Ne facem siesta, mulțumiți, toți patru. Încep poveștile. Află ei că nu-s chiar de-al lor „Ești telectual?” remarcă nea Petrică. Nea Sandu din Fitionești Panciului gâlgăie la toți câte un pahar de Fetească de la el din beci. Nea Gică din Slobozia scoate niște struguri 1001 și câte un măr. Eu,

(continuare în pag. 18)

PRIVINDU-NE ÎN OCHI ... PRIN EUROPA

(urmare din pagina 17)

ce să le scot? Aveam niște reviste și o carte tipărită recent. Le arăt. Le dau pe sub nas revista. Observ că se cam încurcă chiar la citirea titlului. O retrag înapoi binișor, schimbând vorba.

Se apucă nea Gică „machedonul” de povestit: Cadrilater, Tulcea, Banat, Ciocănești, Fundata, Slobozia. Tot mereu mutați de statul român. Îl compătimește dar, în sinea mea, îi admir, prin el, pe toți „machedonii”, pentru că s-au descurcat, au supraviețuit prin solidaritate. Ne găsim și câteva cunoștințe comune. Soția mea fusese colegă de cameră la facultate cu una de-a lor. Ne-am dus și la nunta ei. Precis ne-am întâlnit acolo. Când îi laud pe Becali, pe Hagi și pe Steaua, se însuflețește. Aproape că ne împăcăm. Noaptea următoare a dormit cu capul într-o parte. N-a mai sforăit.

Nerăbdător, intră în scenă, așezat într-un cot, pe pat, nea Sandu: „Eu, domnu’ Titu, nu pot trăi fără muncă. Am doi cai, un ha de vie, alte cinci cu livezi de pruni, lucernă, pădure. Mi-i dragă munca. Fără ea nu pot trăi, crede-mă. Dimineața, la cinci, sunt la grajd, în curte. Rezolv animalele, ele nu pot răbda de foame, de sete, apoi îi dau cu o țuică, o șuncă, uite așa tăiată mărunt, pe la zece. Știi ce bune-s cu-n păhărel de țuică sau de vin? Iau și o cafea, apoi iar la treabă. Prima dată, când mă trezesc, pe la cinci, îmi fac planul ce-am de făcut pe ziua respectivă. Nu de-cu-seară, că-ntre timp se poate schimba vremea. Am și acum un vin, uite și mata ce curat este, n-am pus nimic în el, doar niște sulf... mai ia un pahar! Să-ți mai spun un secret: eu pun în butoi și o creangă de busuioc. Preotul în biserică, ce pune la aghiasmă? Mi-a spus mie cineva că busuiocu-i antiseptic. Eu, când mă deranjez la stomac, iau în gură și mestec un ghem de busuioc, fac păianjeni, știi mata unde...Să vii la mine la toamnă să vezi beciul cu butoaiele...”

Nea Petrică, ascultând, scapă bățul nelipsit printre paturi. Profită de pauza nostalgiei lui nea Sandu: „Eu, domnu Titu, nu râde, fără pourcele nu pot trăi. De când mă știu, încă de pe timpul „Împușcatului” eu cresc pourcele. Câte șase. Îmi fac mereu, fiecare, câte paisprezece pourcei. Le programez făcarea când se caută pourceii. Am și vierul meu de prăsilă. Știi care-i secretul? Nu-ți vine să crezi: vierul! Îi duc, când se fac, așa, de șase săptămâni, în târg, cu remorca, cu camionul, la Ploiești, la Buzău, la Călărași, am eu locurile mele. câștig bani buni. Le-am luat celor trei copii câte o mașină. Le-am făcut câte o casă. Ei mă iubește mult”. N-apucă să rostească toată fraza, că se și aude mobilul. Îl suna un nepotel. Continuă apoi: „Să vezi cum sug pourceii, cum se încăleacă unul pe altu, cum se îngheșuie calici, cum scapă laptele din gură, iar ele grohăie mulțumite! Îți vine și ție, să sugi, nu alta!” „Da’cu piciorul ăsta beteag ce s-a întâmplat?” „O poveste urâtă, eu am fost de vină. Să știi de la mine că niciun cal nu suportă omul beat lângă el. Dacă-l și mai atingi, te pedepsește!” N-am mai insistat. Oftatul lui spunea mai mult decât o lungă spovedanie. „Dar pe timpul împușcatului cum îi zici mata, cum făceai rost de mâncare pentru ele?” îl provoc eu. Precaut, omul se uită într-o parte și în alta, să fie sigur că nu-l aude și altcineva: „Rămâneau tarlale de porumb întregi, neculese, la iaseu, tractoriștii arau peste ele, să raporteze recoltatul și aratul încheiate. Noi ne duceam iarna, cu furcoaie, cu biciclete și adunam. Să putrezească bunătate de porumb sub brazdă, nu era păcat? Șefii se făceau că nu ne văd. Le mai scăpam și lor câte un purceluș. Altădată am să vă povestesc ce chefuri făceau ei, cu femeii din sat, la cantonul meu:bărbații lor credeau că-s la ședință la Călărași...Am uitat să vă spun că eu eram angajat paznic la pompele de irigații. Am văzut multe...Dacă ți-aș povesti, ai mai scrie o carte!”

O tăcere lungă se lăsă în cameră, urmată de sforăituri ușoare ale celor trei. Era somnul de după-amiază.

Nu mi-am mai pus problema plecării, a renunțării. „Cum dracu’ de-i tot dau ăștia cu dispariția țăranului? Țăranul, înainte de toate, se schimbă el însuși, se

transformă, îi rămâne spiritul, și-l transmite mai departe. Aveam să aflu niște povești de viață fascinante. În fiecare zi, altă părticică de viață, alta decât mi-o imaginam eu. Fascinantă prin simplitatea, dar mai ale prin sinceritatea ei. N-am auzit niciodată, pe niciunul plângându-se, nici de „înainte”, nici de „după”. Erau, pur și simplu, niște oameni mulțumiți de munca lor. N-am auzit cuvintele „ne-am descurcat”, ci doar „am muncit și am avut și avem” Cum să plec? Cum să-i părăsesc? Mă aflu în România reală...

A doua zi am reluat procedurile. Nimic din tentativele de ciondăneală „la rând” din primele zile. Deveniserăm toți mai înțelepți, mai politicoși, mai toleranți, ne salutăm, ne recunoșteam. Trei săptămâni înseamnă mult. Spre final, parcă nu mi se mai păreau așa hâzi, strâmbi, uscați, grași, cu caltaboși în jurul burții, cu șunci pe șolduri, schiopi, mergând într-o parte. Parcă nici bețele și cârjele ce-i însoțeau nu mai pocăneau așa de tare...

Nea Sandu avea ceva de detectiv în el. Vine la mine c-o voce șoptită: „Fii atent, domnu’ Titu, tipul ăla de colo a luat-o de mână, pe sub masă pe călugărița aia, vezi? E ceva!” Am luat seama că seara, după cină cam dispare din preajmă. După câteva zile, vine triumfător – discret la mine: „A căzut. Știam eu! I-am tot urmărit. Ieșeau pe sub seară unul pe o alee, altul pe alta și se întâlneau prin tufișurile astea. I-a căzut în plasă” „De unde știi?” „La uitați-vă, călugărița nu mai are la gât cruciulița de care era nedespărțită. I-a fost teamă să n-o vadă Maica Domnului. Să vă uitați cum umblă mai mult cu capul plecat. Vinovată. Ce să-i faci, e și ea tânără. Chemarea sângelui. Se întâlnesc în fiecare seară.După aia, post un an întreg.”

Un nor de ciori se lasă în înserare pe vârfurile plopilor din apropiere, cu croncănituri ce-ți răcăiau creierii până ce se așezau într-un târziu în cuiburile ce le așteptau acolo, printre crengi, de ani și ani. Se apropia toamna, iar eu a doua zi aveam ultimele proceduri. Parcă-mi părea rău. Eu, care fusesem pe la Covasna și intram la proceduri după o planificare riguroasă, nemțească, ungurească, cine mai știe cum. Eu, care tocmai aterizasem în Amara după un voiaj, prin Italia, unde văzusem Florența, Roma, Vaticanul, San Marino, Veneția. Eu, care văzusem Ermitajul, Luvrul, Atena, Salonicul, Parisul, Berlinul, Viena, Karlovy Vary, nu văzusem Amara. Nu trăisem așa de intens, pe unde am fost, ca-n Amara.

Cu câteva zile în urmă simțeam că acel „cui” nenorocit din spate începe să cedeze. „Mi-am recăpătat <<verticalitatea>>, domnule doctor”, i-am spus medicului balneolog mulțumindu-i. Despărțirea de prietenii mei n-a fost deloc duioasă. Nu ne-am promis că ne vom mai întâlni. Doar nea Sandu mi-a spus că, dacă am ocazia, în toamna asta, să trec și pe la via lui, iar în șoaptă, la ureche, „Ți-am spus eu? Călugărița avea broboane de lacrimi la coada ochiului. Tipul i-a plecat azi spre Constanța. N-am dubuit de la ce mânăstire este ea. Precis mai vine și la anul!”

Tot în serii, grupuri-grupuri reiau traseul în sens invers, cu huruitul roțițelor de la geamantane, cele câteva sute de metri până la autobuz, intersectându-se cu alte chipuri nedumerite de acest spectacol al roților de geamantane, hârjâind asfaltul și creierii într-un du-te-vino fără sfârșit, atâta timp cât nămolul sapropelic al Amarei va fi scos din adâncuri, cu barca lui de către nea Tică, barcagiul, care nu lipsește niciodată de la serviciu, fie iarnă, fie vară...Singurul care-și mai permite să mai dea peste cap câte o dușcă în timpul serviciului, totdeauna după ce și-a făcut treaba...

N.B. Am schimbat în ultimul moment adresele cu „tovarășii” mei de cameră de care m-am despărțit regretând că uneori am fost cam aspru. Regretam că n-am avut suficient la dispoziție să-i cunosc mai îndeaproape. O idee clară mi se conturase deja: descoperisem, prin ei, România reală. Am înțeles atunci că nu eu i-am tolerat pe ei, ci ei m-au adoptat pe mine. Tocmai venisem dintr-o excursie din Italia, adică din Europa. Tot atunci mi-am dat seama, uluit, că stațiunea Amara, cu toate ale ei, bune sau rele, era tot în Europa. Doar dacă la „proceduri” s-ar fi făcut o minimă programare, dar mai ales dacă ar fi fost respectată. Doar dacă n-ar mai fi existat acele cozi de la intrările cabinetelor de proceduri. Doar dacă nimeni nu s-ar mai fi îngheșuit la ușa sălii de mese. Doar dacă cearceafurile ar fi fost schimbate la timp...Doar dacă toate camerele ar fi avut aer condiționat. Doar dacă turiștii ar fi fost cazați câte doi în cameră. Cum noi, românii, nu ne subordonăm nici unei reguli...Trăim, așa cum se vede, ne place în sucult nostru. Cine nu știe cum este „dincolo”, crede că așa-i normal...

P.S. L-am vizitat pe nea Dabija(nume de vodă!) din Fitionești. Tot ce mi-a povestit, s-a adevărit. Harnic om! Gospodărie frumoasă! Nevastă ageră. Și mai are de anul trecut o Fetească, nu vinde nimănui...secretul...

Călăuză între exotism și desperare

Întâlnirea cu Constantin Carbarău mi-a amintit de un cunoscut poem („Roll”) al poetului Gheorghe Tomozei: „Bătrânul poet Ghiță – Stephan Roll/s-a așezat, năpărlit, în fața hoardei frumoșilor / poeți tineri și i-a interpelat cam așa : Bă / pușlamalelor, știți voi ce e poezia? /Nu, nea Ghiță, nu știm.”

Pe „Nea Costică “, așa cum îl apelau poezii Gheorghe Dobre și Șerban Codrin pe Constantin Carbarău, l-am cunoscut la Târgul de carte, Bucuresti 2008. „Măi pișicherilor, ne-a spus, lăsați cărțile și haideți să citim o bere și să vă spun eu cu ce se mănâncă iluziile. Știți voi mă închisnovaților ce-i aceea artă?” Pentru că invitația nu admitea refuzul, am răspuns: „ Nu, nea Costică, nu știm”! Și atunci lumina a căpătat un aspect neobișnuit, ciudat, și atunci am iscodit-o pre ea și l-am ascultat pe nea Costică și ne-am încântat de el.

Cartea domniei sale, pe care ne-a dăruit-o atunci, „ Literatura Africii negre - De la basm la roman”, carte publicată la Editura Domino în anul 2006, trebuie s-o recunoaștem de la început că este o carte de inițiere, un ghid prin jungla unei literaturi mai puțin cunoscute, cosmopolite, din care distingem doar câțiva autori: Chinua Achebe, Wole Soyinka sau Léopold Sédar Senghor.

Cartea se citește pe nerăsuflăte, aflând că au existat înainte de sec.XX autori negro-africani care au scris fie în limba arabă, fie în limbi africane formate sub influența celei arabe, de exemplu limbile swahili sau haussa, fie în limbile europene, franceza, engleza,etc. Ni se comunică faptul că până în deceniul trei, sec. al XX-lea, doar două erau volumele mai cunoscute: romanul „Trezirea lui Batouala “ de René Maran și „Chaka” al sud-africanului Thomas Mofolo.

Apoi, în acest excelent ghid ce prefătează „Antologia de texte” din literatura africană, urmează o cascadă de nume si destine literare, de titluri și premii care fascinează și intrigă în același timp, deasemenea, volume de poezie cum ar fi : „ Chants d’ombre” de Léopold Sédar Senghor, „Afrique debout!” de ivorianul Bernard Dadie, „Le Mauvais dang” de congolezul Tchicaya U Tam’Si, apoi romanele unor autori ca Wole Soyinka, Chinua Achebe, Mongo Beti, Birago Diop, Tchicaya U Tam’Si.

Se sugerează deseori că succesul romanelor africane este înlesnit de lumea basmului african, problematica modernă preluând continuu descrieri, drame ale unui inconștient colectiv misterios și luptător.

„Antologia de texte “ începe cu marele poet senegalez Léopold Sédar Senghor și se termină cu Wole Soyinka, nigerianul care în 1986 a primit Premiul Nobel pentru literatură.

Între alții: Chinua Achebe, cu celebru său roman „Se năruie o lume” (1958), Mango Beti, scriitorul guinez Camara Laye, cu romanul „L’Enfant noir “ (1953) sau Tchicaya U Tam’Si.

Constantin Carbarău notează în scurta expunere a biografiei lui Tchicaya U Tam’Si că în limba bantu numele său, Tchicaya U Tam’Si înseamnă „frunzuliță care își povestește țara”. Doamne, numai și pentru acest amănunt picant și tot ar trebui să citiți cartea.

În totalitatea ei, „ Literatura Africii negre - De la basm la roman”, cu tot ansamblu informațional și cultural, ne vorbește despre cum se năruie o lume exotica a basmului și a dansului sub povara progresului, cum tradiții și valori culturale dispar înghițite de o lume a politicianilor declasați, a afaceriștilor nemiloși, a funcționarilor corupți, o lume care se dezumanizează.

„Literatura Africii negre – De la basm la roman”, acest excurs prin cultura unui continent deseori necunoscut, este fără îndoială o carte care ne îndeamnă la lecturi dintre cele mai rafinate.

Închei îndemnându-vă să citiți cartea domnului Constantin Carbarău, pe care parcă îl aud vorbind: „ Măi fandosiților, lumina lămpii este mai misterioasă decât lumina becului electric numai și pentru faptul că în fața ușii a început gâlceava umbrelor “

Nicolae Teoharie

La Biblioteca Județeană „Ștefan Bănulescu” Salonul anual de carte

Ca de obicei, la 1 octombrie, Biblioteca Județeană „Ștefan Bănulescu” Ialomița deschide Salonul anual de carte. Anul acesta este ediția a XVII-a. Toate acțiunile se desfășoară la Slobozia, La Centrul Cultural UNESCO „Ionel Perlea”. Prima zi, tot ca de obicei, a fost dedicată scriitorilor ialomițeni și editurilor din această zonă a țării. Au participat, din partea autorităților: prof. Vasile Silviu Ciupercă, președintele Consiliului Județean Ialomița, prof. Alecsandru Știucă, deputat în Parlamentul României, ec. Maria Petre, europarlamentar, Constantin Stoenescu, secretarul județului Ialomița, Alexandru Stoica, viceprimar Slobozia, directori ai instituțiilor de cultură subordonate Consiliului Județean Ialomița. Editurile HELIS, ANCA și STAR TIPP, reprezentate de Gheorghe DOBRE, George CĂLIN și Eugen CRISTEA, au prezentat peste 60 de volume apărute în perioada noiembrie 2007-septembrie 2008, cea mai mare parte din ele aparținând autorilor ialomițeni. Dintre aceștia, au fost prezenți: Șerban Codrin, Florin Ciocea, Alexandru Bulandra, Costel Bunoaica, Vasile Aionesei, Dan Elias, Titi Damian, Grigore Spermezan, Adria Bănescu, Loredana Dănilă, George Genoiu, George Stoian, Vasile Pană, Ion Alecu, Oliviu Vlădulescu, Augustin Mocanu.

Pe 3 octombrie a fost ziua Editurii NEMIRA. Invitați: Angelica Nicolau, editor, actrița Rodica Mandache și absolvenți ai Facultății de Teatru de la Universitatea de Artă HYPERION.

Pe 10 octombrie, la Ziua cărții pentru copii au fost prezenți scriitorii Gheorghe Zarafu, Crina Bocșan Decusară, Iuliu Rațiu și reprezentanta Editurii AMETIST, Maria Șoimu.

Miercuri, 15 octombrie, a fost ziua Editurii EIKON. Invitați: Valentin ADJER(editor), Cristina CLIMOV.

Până pe 31 octombrie se mai desfășoară cinci acțiuni la fel de interesante, toate datorate colectivului de la Biblioteca Județeană, condus de ing. Mihaela Racovițeanu. Amănunte în numărul din octombrie al revistei HELIS.(Gh. DOBRE)

PROGRAM

22 octombrie 2008, ora 11.00

Ziua Editurii RAO

Invitați:

- Nicolae ROTARU- scriitor
- Ilie CĂMPEANU- Red. șef editură
- Mihaela ȘTEFAN- PR

24 octombrie 2008, ora 11.00

Amintirea ca un parfum

Invitați:

- Silvia KERIM- scriitor
- Daniela POPESCU- expert UNESCO
- Mihaela VARGA - vicepr. FRACCU

28 octombrie 2008, ora 14.00

Ziua Editurii PARALELA 45

Invitați:

- Călin VLASIE- scriitor, editor
- Ion Bogdan LEFTER- critic literar
- Tiberiu STAMATE- editor

29 octombrie 2008, ora 14.00

Cartea și Presa

Cotidianul și Academia Cațavencu

Invitați:

- Ioan T. MORAR- senior editor

- Cristian TEODORESCU- senior editor
- Livia MOISII- brand manager
- Laura SAVU- coord. marketing

31 octombrie 2008, ora 14.00

ÎNCHIDEREA OFICIAL

Festivitatea de premiere a concursului internațional ARTE E CULTURA

Invitați:

- Lect. univ. Anca PETRACHE- autor
- George STOIAN- autor
- Dr. Ioan ENESCU- editor, Președinte al Societății Editurilor din România
- Michelangelo ANGRISANI- Președinte ARTE E CULTURA Italia

Tiparul executat la **S.C. „Tigris Com” S.R.L.**
Slobozia – Ialomița; Cod. 8400, str. Ianache, Lot 2
Tel: 0243 234480; 0744 356 593, E-MAIL: tigris@tigris.kfnet.ro

Revista poate fi procurată din rețeaua CARTEXIM, de la sediul redacției și de la Biblioteca Municipală Urziceni

Parteneri: Muzeul Județean Ialomița, Biblioteca Județeană Ialomița „Ștefan Bănulescu”, Muzeul Național al Agriculturii, Centrul Cultural UNESCO „Ionel Perlea”, Centrul Creației Populare Ialomița, Consiliul Județean Ialomița

Revista poate fi citită pe internet la adresa: www.ziarulialomita.ro/helis/index.html Comunitatea Helis, forum de discuții: istorie.myforum.ro

Sponsori: CONMET Slobozia, TRANSMIM Slobozia, STRUCTURAL CONS Slobozia, CONTE Slobozia, SONTEC Slobozia, CONVIC Slobozia

ADMINISTRAȚIA

E-mail:

helis2003@yahoo.com
gigizap2002@yahoo.com

SLOBOZIA,
Str. Matei Basarab, Nr.26
Centrul Cultural „Ionel Perlea” Et.1
CONT: RO
92CECEIL0143ROL0000002
Suc. CEC Slobozia

REDACȚIA

REDACTOR ȘEF - Gheorghe DOBRE

CRITICĂ - Anghel PAPACIOC

PROZĂ - Titi DAMIAN

POEZIE, TEATRU - Șerban CODRIN

ESEU, TRADUCERI - Oliviu VLĂDULESCU

FILOZOFIE - Nicolae STAN, Alexandru BULANDRA

ISTORIE, ARHEOLOGIE - Florin VLAD

ARTĂ - Ana-Amelia DINCĂ

MUZICĂ - Nicolae ROTARU

ETNOGRAFIE, TRADIȚII POPULARE - Răzvan

CIUCĂ, Cristi OBREJAN

EVENIMENT CULTURAL - Nicolae TACHE,

Doina ROȘCA

INTERVIU, REPORTAJ - Ion ALECU